

ФИЛАТЕЛИСТА FILATELISTA

НАСОПИС САВЕЗА ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ

215/216

ОКТОБАР 1994.

ФИЛАТЕЛИСТА FILATELISTA часопис Савеза филателиста Србије
Примерак 5 динара.

Published by Union of Philatelist of Serbia, address: 11000 Beograd, POB 702, Yugoslavia

Издавач: Савез филателиста Србије, Београд, Сремска 6/IV, 11000 Београд,
Телефон (011) 638-751

Издавачки савет: Момчило Јанчић председник, др Јован Величковић, Ненад Ки-
либарда, др Војислав Мићовић. Редакцијски одбор: др Драгослав Ђукановић, Војин
Вишацки, Зоран Бошковић, Витомир Милићевић, Владислав Радаш.

Главни и одговорни уредник и технички уредник: Војислав Беговић

Тираж: 500 примерака

Штампа: ГИП „КУЛТУРА“, Београд, Маршала Бирјугова бр. 28

По мишљењу Секретаријата за културу СР Србије
бр. 413/380-73-20 од 16. маја 1973. године ослобођен пореза на промет

СА ШТЕДНОМ КЊИЖИЦОМ ПОШТАНСКЕ ШТЕДИОНИЦЕ, ШТЕДИТЕ И НОВАЦ И ВРЕМЕ

**ФИЛАТЕЛИСТИЧКИМ ДРУШТВИМА И
ПОДРУЖНИЦАМА.
ДОСТАВИТЕ КАНЦЕЛАРИЈИ СФС
ПОДАТАКЕ О ЧЛАНСТВУ, МЕСТИМА И
ТЕРМИНИМА ОДРЖАВАЊА ВАШИХ
САСТАНАКА.**

ФИЛАТЕЛИСТА FILATELISTA

ЧАСОПИС САВЕЗА ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ

ОКТОБАР 1994.

215/216

Реч уредника,

Поштовани читаоче,

Уобичајено објашњење и извињење, за нередовно излажење „Филателисте”, на које сте навикли. ако се изузме неопходна пажња према вама показали су се сасвим неделотворним. И даље излазимо нередовно и имамо исте потешкоће везане за финансирање сваког новог броја. „Филателиста” није комерцијални магацин. Не живи од огласа. Навике домаћих филателиста, када се ради о набавци филателстичке периодике нису нарочито развијене. Цена штампања и дистрибуције сваког примерка премашује продајну цену. На овој ствари, дакле, правимо губитак, али ако наш магацин обави мисију коју смо му наменили, тада ова економска чињеница не мора изгледати тако страшно.

„Филателиста” настоји, то морамо да поновимо ради млађих и нових читалаца, да афирмише филателију као културну активност људи, која се бави проучавањем и сакупљањем поштанских вредности, што је практички немогуће без поштовања начела које се налази у етимологији појма (гр. *filos* = пријатељ) дакле, није могућа без комуникације међу људима, и то без икаквих ограничења.

Покушавамо, а Ви сами оцените колико успевамо, да квалитетом конкуришемо осталој филателстичкој периодици. Наши сарадници су најугледнији филателстички стручњаци, чије текстове по правилу, први доноси „Филателиста”. У том погледу, није усамљено мишљење да ако „Филателиста” нешто није објавио, ствар ваља проверити.

„Филателстички живот око нас постаје - како би рекао један духовитији колега, масовна појава”. Београдски клуб средом и недељом, Међународна берза у пролеће и јесен а између тога мали сајмови старина са неизбежном филателстичком понудом, и коначно као шлаг на све ово, национални ЈУФИЗ - филателстички бијенале са лепим изгледима да прерасте у филателстички догађај сваке године.

Смиривање монтарног тржишта у Југославији, утицало је на мирније цене домаће понуде филателстичког материјала. Будимо, у том смислу, сами креатори свог националног филателстичког тржишта. Најбољи пут за то је кроз омасовљавање филателстичке тражње и одговарајућу, према потребама поштанског саобраћаја саображену емисиону политику. Настајање и развој новог филателстичког подручја, везаног за Републику Српску и Републику Српску Крајину, и сва филателстичка збивања око тога, само потврђују тезу о потреби рафиниране емисионе политике, која како смо већ рекли, мора да одражава реалне потребе поштанског саобраћаја а затим да узме у обзир потребе филателиста.

СРПСКЕ ПОШТАНСКЕ ЛИНИЈЕ У УНУТРАШЊЕМ САОБРАЋАЈУ И ПРЕМА ИНОСТРАНСТВУ, У ПЕРИОДУ ПРЕДФИЛАТЕЛИЈЕ И ПРВИХ ИЗДАЊА МАРАКА 1840-1869.

Србија је добила свој први Устав, који јој је Порта одобрила, 1838. године у коме је било предвиђено и успостављање поште и поштанског саобраћаја.

Јавна поштанска служба одпочела је своје функционисање 25. маја 1840. године отварањем поштанске станице у Београду. Убрзо је отворено у Србији још неколико пошта, али је поштанска служба уређена законом тек од 15. октобра 1843. који је важио до новог закона из 1866. године када је уведено плаћање поштанских тарифа у МАРКА-МА за писма, пакете и новине

У току овог периода у Србији је отворено педесетак поштанских станица и установљене су поштанске линије (путеви) којима ће пошта дилижансом (кочијом), бити разношена. До 1843. године пошта је преношена углавном коњаницима, куририма и није тачно било одређено време примања и одашиљања поште, већ је то рађено према потреби. Неке од пошта су до 1869. затворене, јер се показало да обличје, веће поште, могу да преузму њихову функцију. Већина пошта је имала поштанске жигове различитих облика и димензија, који су временом мењани а у неким поштама су до израде жигова, употребљавали рукописне ознаке са називом поште и често са уписаним датумом и бројем писма које се тога дана шаље. Неке поште нису до појаве марака, па и до 1869. добиле жигове и коришћене су само рукописне ознаке (Раброво, Нересница и касније Мишљеновац). Раброво је 1857.

укинута а Нересница и Мишљеновац су и филателистичком периоду добили жигове. За Студеницу није са сигурношћу утврђено да ли је поштански жиг добила пре 1. јула 1866. када предфилателистички период престаје. Поштанске станице у Радујевцу, Мокрој Гори и Новом Селу су са сигурношћу отворене, али су као и Раброво затворене до појаве марака. Осим једног писма са рукописном поштанском ознаком из Мокре Горе, писма из Новог Села и Радујевца, нису позната, али то не значи да неће бити откривена као и Нересница која је до пре неколико година била позната у једном примерку, а сада писама са овом рукописном ознаком има педесетак. Раброво је до пре пар година било непознато, али до сада је откривено десетак комада, са поштанском рукописном ознаком. Делимично од 1843. а посебно од 1853. у Србији су установљене четири године поштанске линије које су минимално мењане до 1866. Установљени су дани, као и тачно време поласка и транзитног проласка поштанске кочије, као и повратак истим путем.

За полазну пошту узет је Београд, који је тада, већ постао престоница.

ПРВА ПОШТАНСКА ЛИНИЈА ЈЕ БИЛА ИЗМЕЂУ БЕОГРАДА И РАДУЈЕВАЦА (преко Гроцке, Колара, Смедерова, Пожаревца, Раброва, Нереснице, Мајданпека, Милановца, Брзе Паланке и Неготина). Споредна поштанска линија, а у оквиру прве главне, је била између Брзе Паланке и Кладова.

ДРУГА ПОШТАНСКА ЛИНИЈА ЈЕ БИЛА ИЗМЕЂУ БЕОГРАДА И АЛЕКСИНЦА (преко Гроцке, Колара, Паланке, Баточине, Јагодине, Ћуприје, Параћина и Шупељка). Споредне линије, а у оквиру друге главне, су биле између Алексинца и Зајечара (преко Бање и Гургусовца) и између Шупељка и Крушевца.

ТРЕЋА ПОШТАНСКА ЛИНИЈА ЈЕ БИЛА ИЗМЕЂУ БЕОГРАДА И РАШКЕ (преко Гроцке, Колара, Паланке, Баточине, Крагујевца, Бруснице, Чачка, Карановца и Студенице). Споредна поштанска линија, а у оквиру треће главне, је била између Чачка и Ужица.

ЧЕТВРТА ПОШТАНСКА ЛИНИЈА ЈЕ БИЛА ИЗМЕЂУ БЕОГРАДА И МОКРЕ ГОРЕ (преко Палежа, Уба, Ваљева, Ржане и Ужица). Споредне линије, а у оквиру четврте главне, су биле између Палежа и Лознице (преко Новог Села и Шабца) и између Шабца и Карантина Раче.

Постојале су још три споредне поштанске линије и то између Неготина и Зајечара, Кладова и Крушевца као и

из Београда преко Алексинца до Ниша који је био у саставу Турске. И за ове линије је установљено време, осим поласка из Ниша који је зависио од Турске поште. Већина транзитних пошта је коришћена за одмор, допуну и упућивање поште из околних места.

Србија је са Аустроугарском склопила конвенцију о слању поште у иностранство. Отворена је Конзуларна пошта у Београду и испостава у Алексинцу, 1. августа 1841. године, преко којих су писма слана, или примана искључиво за иностранство. Израђен је 1845. раван жиг „БЕЛГРАД” са датумом изнад или испод, касније је замењен округлим. Установљено је пет путева (поштанских линија) којима је пошта стизала, а и слана из Србије за Аустроугарску монархију и даље у Европу:

1. Из Београда за Земун (главна линија, пошта је примана два пута дневно у 7h. и 13h.)
2. Из Шабца за Кленак
3. Из Смедерева за Ковин
4. Из Градишта за Башаид
5. Из Текије за Оршову

У СОЮЗУ ТЕЧЕНИЯ НА ДРУГОЈ ГЛАВНОЈ ЛИНИИ ИЗЪ БЕОГРАДА У АЛЕКСИНАЦЪ И ОБРАТНО

ИЗМЕЂУ АЛЕКСИНЦА И ЗАЈЧАРА.

Четв. Суб. Понд.	...	3 ¹ / ₄	у	Алексинацъ	Втор. Четв. Нед.	12	...	у
			посту	6				по
Четв. Суб. Понд.	7 ¹ / ₂	7 ³ / ₄	пре	Баня	Втор. Четв. Нед.	7 ¹ / ₄	7 ¹ / ₂	пре
			по	7				по
Четв. Суб. Понд.	1 ⁵ / ₄	2	по	Гургусовацъ	Втор. Четв. Нед.	1 ¹ / ₂	1 ⁵ / ₄	по
			по	8				по
Четв. Суб. Понд.	8	...	по	Зајчаръ	Понд. Сред. Суб.	...	7 ¹ / ₂	по
			по					по

ИЗМЕЂУ ШУПЕЉКА И КРУШЕВЦА.

Сред. Петв. Нед.	...	10 ³ / ₄	пре	Шупељакъ	Втор. Четв. Нед.	4	...	по
			по	5				по
Четв. Суб. Понд.	2 ¹ / ₂	...	по	Крушевацъ	Втор. Четв. Нед.	...	1 ¹ / ₄	по
			по					по

Ова места су уједно биле карантинске и граничне станице, а пристигла писма су српском поштом упућивана даље, примаоцима. На писма која су стизала у Аустроугарску из Србије, у првом периоду, је стављен жиг „ТУР“ што је означавало пошту из Турске, којој је Србија административно припадала. Овакав жиг посебно у црвеној боји се ретко налази.

Са Турском је Србија имала уговор, потврђен 1852. о делимичном слању и прихватању поште (укључивши и Босну), па Конзуларна пошта углавном није коришћена, а постојала је редовна поштанска линија између Алексинца који је уједно био и највећи српски карантин и Ниша на турској страни. Са Турске стране су 1863. установљена три поштанска правца ка нашим територијама од којих је један водио из Истанбула директно за Србију, један за Босну и један преко Македоније за Албанију, пошта је преношена Татарима-коњаницима:

1. Истанбул (Constantinople), Едерне, Софија, Широкој, Ниш за Алексинац (главни истанбулски пут).

2. Истанбул, Куманово, Скопље, Приштина, Стари Пазар, Сјеница, Стара Варош, Прибој за Сарајево (Босна).

3. Истанбул, Битољ, Ресан, Охрид, Тирана за Скадар.

Са кнежевином Молдавијом је Србија направила поштански уговор 16. јула 1862. године, али је ипак у већини случајева коришћена Аустроугарска Конзуларна пошта.

Трговци и приватна лица су из неких пограничних Српских градова око Дунава, користили Аустриску компанију за превоз робе и поште познату под именом Д.Д.С.Г. а за слање писма у друге дунавске градове, између којих је ова компанија саобраћала. Аустроугарска пошта је толерисала и прихватала овакав поштански саобраћај. Реорганизацијом ове компаније 1846. године, посебно њеног Мађарског дела која је направила детаљан план прихватања и слања поште, а који је интензивирао шездесетих година прошлог века, чврсто су одређене ПОШТАНСКЕ ЛИНИЈЕ за прихват поште и из српских градова.

1. Агенција Д.Д.С.Г. у Башаиду преузима пошту из Дубравице, Пожаревца, Градишта, Милановца, Радујеваца и још неколико мањих околних места.

2. Агенција Д.Д.С.Г. из Ковина преузима пошту из Смедерева.

3. Агенција Д.Д.С.Г. из Кленка преузима пошту из Шабца.

4. Агенција Д.Д.С.Г. из Орошове преузима пошту из Текије.

У следећим местима у Србији су отворене агенције ове компаније: Београд, Шабац, Дубравица, Градиште, Смедерево, Милановац, Кладово, Гроцка, Сип, Текија и Радујевац.

Направљени су и поштански жигови са именима ових места, на немачком и до сада су познати следећи жигови: Белград (четири типа), Gradischte, Milavatz, Semendria, Dubravitza и Radujevaz (три типа). Сви ови жигови на писмима са специјалним Д.Д.С.Г. маркама, или без њих, су веома ретки, а неки представљају светске раритете. Аустроугарска Конзуларна пошта је укинута 1869. године и тиме је Србија практично осигурала свој поштански, па и државни суверенитет, потврђен приступањем Светском поштанском савезу (УПУ) 1875. године.

PHILAKOREA 94, ПЕТ МЕДАЉА ЈУГОСЛОВЕНСКИМ ФИЛАТЕЛИСТИМА

У Сеулу је под патронажом ФИП и покровитељством ФИАП, од 16. до 25. августа, одржана Светска филателстичка изложба PHILAKOREA 94. У време изложбе одржано је дводневно заседање Конгреса ФИП.

Поводом ова два догађаја разговарали смо са Др Војиславом Мићовићем, председником Савеза филателиста Југославије, непосредно по његовом повратку из Кореје. За читаоце „Филателисте“, из обиља информација које нам председник СФЈ саопштио, преносимо оне које се непосредно односе на учешће југословенских филателиста као и контакте које је наш председник имао са личностима из Светске федерације и једним бројем председника националних савеза.

У Сеулу је излагало преко 700 излагача, чији су експонати били распоређени у 3700 витрина. Само у првих пет дана, како је објавио Организациони комитет, кроз дворану „Пацифик“ Корејског изложбеног центра прошло је и изложбу видело више од 200000 посетилаца.

Наступ југословенских филателиста, ако се имају у виду освојене медаље креће се у границама уобичајених очекивања за Светске изложбе у нама удаљеним регионима. Одмах да кажемо, освојене медаље представљају леп успех и потврђују да имамо збирке и за најјачу међународну конкуренцију. Наравно, не треба губити из вида да је изложба одржана изван Европе, и да та околност само по себи објашњава да су нека друга, егзотичнија подручја, овога пута могла имати извесну предност.

Како су прошли наши излагачи: у класи „Традиционална филателија“, Др

Јован Величковић је добио Велики вермеј, за збирку „Црна Гора“, док је Јован Ристић за „Специјализовану збирку Југославије 1945-1980.“ добио Сребрно-бронзану медаљу; у класи „Фискална филателија“, Миодраг Мрђа је за збирку „Такосене марке Србије“ добио Велики вермеј; у класи „Поштанска историја“, Др Војислав Мићовић је за збирку „Поштански жигови Србије, 1840-1900“ добио Велику сребрну медаљу и коначно, у класи „Аерофилателија“, Александар Крстић за збирку „Авионска пошта Краљевине Југославије“ добио је Велику сребрну медаљу.

Гран при, у почасној класи, припао је Дилипу Шаху, из Индије. Интернационални Гран при, понео је Сурајит Гонгватан, са Тајланда, а Национални Гран при освојио је Јонг-Ко Ли, домаћин.

Изван конкуренције, у почасној класи, нашле су се чувене светске колекције, међу којима и збирка Британске Краљице Елизабете II, Грка Михалиса Сирониса, Румунског Министарства комуникација и још седам других.

Конгрес ФИП одржао је своју сесију 25. и 26. августа. Конгресу су поднети извештаји специјализованих комисија о раду између два заседања. Такође је усвојен дугорочни програм рада Светске филателстичке федерације. Поново је за председника ФИП изабран Д.Н. Јатиа из Индије, а за потпредседника Кнуд Мор, из Данске. Нови функционери ФИП су и Михаил Адлер, председник Савеза филателиста Немачке и Кохечуан из Сингапура.

Конгрес је усвојио план светских изложби до 2000. године. Идуће године, под патронажом ФИП биће организова-

не светске изложбе у Финској и Сингапуру, као и изложба Аерофилателије у Севиљи (Шпанија). За ове изложбе СФЈ је већ добио позиве. За 1996. годину планиране су: Омладинска изложба у Индонезији, затим изложба у Торонту (Канада), „Olimpfilex“ у Алтанти (САД) те изложбе у Истанбулу и Атини. Конгрес је прихватио номинације за одржавање светских изложби 1997. у Ослу, Сан Франциску, Москви и Индији, док су се за 1999. годину кандидовале Немачка, Француска, Кина и Италија. Тајним гласањем Конгрес је одлучио да своје следеће заседање одржи у Истанбулу, 1996. године.

Председник Савеза филателиста Југославије је за време одржавања Конгреса имао контакте са већим бројем делегација које су потврдиле своју спремност и жељу да наставе сарадњу са СФЈ и југословенским филателистима. Показан је

интерес за југословенске марке, којих на жалост није било на берзи за време одржавања Изложбе и Конгреса, за разлику од многих поштанских управа из Европе и Света које су омогућиле хиљадама посетилаца да купе њихова издања.

Током билатералног контакта, председник Савеза филателиста Турске обавестио је председника СФЈ о намери Турске да 1995. организује „Балканфилу“, у Истанбулу. Турски председник се интересовао да ли је СФЈ спреман да учествује и најавио позив југословенским филателистима за учешће. На тражење председника Федерације немачких филателиста, господина Адлера, дошло је до сусрета са председником СФЈ. Том приликом је изражена спремност Федерације немачких филателиста да помогну југословенским филателистима у решавању проблема које су изазвале санкције према нашој земљи.

필ла코리아 1994 세계우표전시회

PHILAKOREA 1994 WORLD STAMP EXHIBITION

FIP Patronage & FIAP Auspices

ИЗ САВЕЗА ФИЛАТЕЛИСТА ЈУГОСЛАВИЈЕ

ИМЕНОВАНИ НОВИ ИСПИТИВАЧИ - АТЕСТАТОРИ

Председништво Савеза филателиста Југославије, на седници одржаној 15. априла ове године у Београду, именovalo је нове испитиваче-атестаторе, и то: Др Мирка Царана, за област целина Србије, Црне Горе и Југославије за период 1918/1941. и од 1944. до данас, као и за војну пошту Србије 1912/1920, Миодрага Мрђу дипл. инж. за област таксених марака Србије и Црне Горе и Богдана Петровића, за предфилателистички период Србије 1840/1866, за филателистички период Србије 1866/1920 и филателистички период Црне Горе 1874/1916.

Председништво Савеза филателиста Југославије је одлуку о именовању нових испитивача-атестатора филателистичког материјала донело на основу извештаја Комисије за избор атестатора, који су потписали Михаило Јањић, Др Јован Величковић и Др Војислав Мићовић.

НА ПРОЛЕЋЕ „JUFIZ VIII”

Како сазнајемо, у Савезу филателиста Југославије, у његовом председништву, обављени су први договори о организацији VIII југословенске филателистичке изложбе која се предвиђа за април 1995. Овим је напуштена стара пракса да се са припремама и организацијом националних филателистичких изложби отпочиње два до три месеца пред њихово одржавање. Наговештен је нов приступ који ће, у то смо сигурни, допринети не само подизању квалитета изложбе, кроз оштрију селекцију, већ и огромном пропагандном учинку који имају националне изложбе.

ИЗМЕЊЕН ЧЛАН 6 ПРАВИЛНИКА О АТЕСТИРАЊУ

Комисија коју је именovalo Председништво Савеза филателиста Југославије предложила је измене члана 6 Правилника о атестирању које треба да допуне и прецизирају постојеће одредбе и на тај начин олакшају њен рад. Овде доносимо први и други став члана 6 Правилника. Овај текст је Председништво СФЈ усвојило, на редовној седници 15. априла ове године.

„На основу предлога Комисије, Председништво може именовати приправника за испитивача-атестатора на период од две године, а по истеку тога периода, на предлог Комисије, доноси одлуку о именовању атестатора-испитивача на неодређено време. У току приправничког периода Комисија остварује стални увид у рад приправника и пружа им одговарајућу стручну помоћ.

Атестатори су дужни да у Председништву СФЈ пре почетка рада депонују примерак унифицираног формулара за атестирање и отиска жига за обележавање оригиналности испитиваних објеката.”

ШТА ОЗНАЧАВАЈУ ЧЕТИРИ ОЦИЛА НА ГРБУ

Недвано је озваничен нови/стари грб наше отаџбине. била је готово устаљена пракса да се грб Србије и српских земаља описује и учи у школама са сребрним крстом и четири сребрна оцила (или огњица). И то је било углавном све.

Занимало ме је порекло грба, а нарочито значење оцила (којима се креше кремен камен) или четири слова С „која су једно другом окренула леђа” и ево шта сам пронашао. Грб потиче из тринаестог века. Застава византијске царске породице Палеолога је имала крст и четири грчка слова вита (бета) В као скраћеницу за ВАСИЛЕВС ВАСИЕЛОН ВАСИЛЕВОН ВАСИЛЕВУСИ што у преводу значи „краљ краљева влада (краљује) над краљевима”. Код нас се понекад среће и превод: цар царева царује царевима (иако је цар на грчком аутократос). Слова В су се стилизовано приказивала на застави и грбовима, па су многима личила на оцила и слова С, иако то у ствари нису, и одатле долази прилично распрострањено и површно објашњење значења нашег грба. Овај симбол се појављује у Србији при пут 1397. у Дечанима на ланцима полијелеја (свећњака) поклону кнегиње Милице.

НОВИТЕТИ ИЗ СТАРЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ТИПИЧНА ГРЕШКА У РАМУ МАРКЕ ИЗДАТЕ ПОВОДОМ ПРВОГ ПОКРАЈИНСКОГ СОКОЛКОГ СЛЕТА У ЉУБЉАНИ 1993. ГОДИНЕ

У филателији се током година, као и у животу, доста тога променило. Прве марке су имале: тематску слику, око ње декоративан рам и најзад бео (ређе црни) оквир. Око 30-тих година овога века полако се губи рам, затим се код неких блокова перфорира слика и добија марка без оквира, а данас ваша пошта може путовати и без марке - франкирана апаратом за ту сврху.

Но, обратимо пажњу на рам. Централно место на марки у главном је припадало суверену који је био „урамљен“ у некој геоматријској фигури. Рам није смео ликовно и по боји да конкурише главној теми, али се користио и у „пропагандне“ сврхе. Тако су неке државе палмовом гранчицом означавале мирољубивост, друге су разним плодовима истицале изобиље, стубовима су указивале на постојаност, раскошним украсима на богатство, а орнаментиком да имају неговану народну уметност. Већ на првој марки, „дрном пенију“, налазимо део рама - бочне плетенице које неодољиво асоцирају на конопац - симбол једрењака.

На маркама „прве Југославије“ пада у очи орнаментика са мотивима народних шара које се углавном виђају на ћилимима. То је било нешто чиме смо могли да се подичимо. Богате, неразрушене земље имале су у значајним зградама резбарену столарију, огледала, витраже, скупу таписерију, позлаћене гипсарске радове па су делове тог богатства приказивали и на својим маркама. У то време, у нашој земљи када су се за неку свечаност украшивали: балкони, сале, трибине, почасне ложе или говорни-

це - стављали су се ћилими. Сетимо се да је и на оба заседања АВНОЈ-а ентеријер био нападно декорисан ћилимима.

Уметничке рукотворине наших народа, после Другог светског рата преко фирме „Народна радиност“, дуго су биле много тражене и добро продаване. Зар златиборске плетиље и данас у доба санкција не извозе своје рукотворине у земље које имају дизајнерске факултете?

Није искључено да је орнаментика са наших марака неким дала идеју, да много касније, издају марке са темом - ћилими! Успех марака са елементима народних шара, које су издаване у првобитној Југославији, није случајан. Треба имати у виду да је приликом сваког конкурса за нове марке, тадашње Југословенско министарство пошта стављало одређене услове а уз то давало цртеже и фотографије шара са народним мотивима.

Исто тако, гаранцију за квалитет одабраног решења, чинио је жири састављен од стручњака као:

- за сликарство Урош Предић, акад. сликар
- за орнаментику Бранко Таназовић, универз. професор
- за архитектуру Петар Поповић, нач. мин. грађевина
- за филателију Евжен Дероко, нач. мин. саобраћаја
- за пошту Сава Мијалковић, нач. мин. пошта

Код већих и важнијих издања рађени су есеји или фазне пробе делова марака који су у специјализованим каталозима регистровани и обрађени.

Код нашег издања поводом Првог покрајинског соколског слета у Љубљани 1933. г. у скромном раму прве марке промакла је типична грешка. Наиме, по замишљеној симетрији рама по вертикали сви орнаменти на марки од 1,5+0,5 (црвена) исти су, док са другом марком у серији то није случај.

Код марке 0,75+0,25 (рускозелена) у горњем левом троуглу изнад слова „у“ у речи Југославија орнамент је поломљен и то на свим маркама у табаку.

Како то сада није уочено нити објављено, приказујемо увеличани детаљ рама за ту марку да бисмо овакво тврђење доказали.

ТИПИЧНЕ ГРЕШКЕ НА РЕДОВНИМ МАРКАМА ИЗДАЊА ЈУГОСЛОВЕНСКЕ ВЛАДЕ У ЛОНДОНУ. ЛИК КРАЉА ПЕТРА II И ИСТА ПРИГОДНА СЕРИЈА СА ПРЕТИСКОМ У КОРИСТ „ЦРВЕНОГ КРСТА“. ГРАФИЧКИ ЗАВОД WATERLOV & SONS LTD. LONDON

Ако неко каже да се дугорочном метеоролошком прогнозом: ... „лети ће бити топло док ће зими бити знатно хладније!“ лако заради плата, то се може рећи и за контролоре квалитета марака из нашег наслова.

Тираж овог издања није објављен у „Југомаркином“ а ни у „Михеловом“ каталогу, нити ових марака у већим количинама има на нашем тржишту.

У филателистичкој литератури, такође мршава. Има и неслагања. У следећој серији „Ликови заслужних људи југословенске културе и историјске прошлости“ као и блок региструју оба споменута каталога а даље - коме веровати?

„Михел“ тврди да је ова серија са претиском !1945“ или претиском силуете авиона „маћерај!“ док „Југомарка“ за те

серије па и за серију са претиском силуете авиона у златној боји даје цене.

Вратимо се грешкама. Има их и то типичних. Како грешке које су до сада пронађене нису коментарисане, приказујемо их широј филателистичкој јавности па нека их у својим збиркама потраже и можда још нешто пронађу.

сл. 1

Веома уочљив кружић у коси између шајкаче и уха на марки од 10 дин. (црна)

сл. 2

Уочљив кружић на шајкачи изнад уха на марки од 5 дин. (са претиском - „дрвени крст + 12,5)

сл. 3

Уочљив кружић изнад слова „а“ у речи „динара“ на марки од 10 дин. (црна)

CRVENI KRST
+ 12.50

ВАРИЈЕТЕТ ДОПИСНЕ КАРТЕ ИЗ 1953. ГОДИНЕ

Дописна карта редовног издања од 10. јануара 1953. год. са ликом председника Тита, зелена, и утиснутом франкатуром на марци (10 динара) позната је према каталошким описима (Вуковић кат. бр. 68, Михел кат. бр. П 136) у облику тз. просте дописне карте и карте са одговором (за унутрашњи саобраћај). Проста дописна карта постоји у две варијанте: а) са разделном двојном вертикалном линијом на аверсној страни чији је леви крак виши и б) двојна разделна линија је на оба краја завршена на истом нивоу. Приликом прегледа количине од 311 комада ових дописница, нађено је 308 комада код којих је разделна са вишим левим краком, две дописне карте са равним завршетком вертикалне разделне линије, и једна дописница са дво-

јом вертикалном разделном линијом чији је ДЕСНИ крак виши. Премеравањем ове дописнице утврђене су следеће димензије: величина дописнице је 141 x 91 mm. Натпис је довредни, растојање од натписа до вредносне ознаке износи 15 mm, прво слово другог реда почиње испод првог слова првог реда. Укупна дужина вертикалне разделне линије износи 81 mm, а разлика десно горе и лево доле у дужини кракова је по 9 mm.

Обзиром на утврђене чињенице може се тврдити да постоји и трећа, до сада неописана варијанта ове дописне карте која је по степену заступљености веома ретка, али се по својим јасно дефинисаним обележјима издваја од досада описаних дописних карата овог издања.

Зоран Бошковић, Београд

ИНТЕРЕСАНТАН МОДЕРНИ МАТЕРИЈАЛ

Дистанцирани временом и увидом у постојећи материјал доносимо за сакупљаче редовних поштанских марака неколико битних чињеница:

На редовној марци (помоћно издање) бр. 2203 (Yu. kat.) или 2317 (Michel) издатој 15. 12. 1988. са номиналном вредношћу 220/140 динара, запажена су два типа претиска код црта и цифре „220”. Тип I оштар, тањи претисак и Тип II дебљи претисак (знатно ређи).

На редовној марци (помоћно издање) бр. 2406 (Yu. kat.) или 2519 (Michel) издатој 12. 12. 1991. са номиналном вредношћу 10/0.10 динара, поред два зупчања 12 1/2 и 13 1/4 запажена су два типа претиска танких црта код оба зупчања. Тип I три танке црте и Тип II три врло танке

црте. Претисак цифре „10” је идентичан код оба типа.

Верујемо да је податак о постојању два зупчања код редовне марке бр. 2443 (Yu. kat.) или 2557 (Michel) издате 6. 08. 1992. номиналне вредности 50/2 динара познат широј филателистичкој јавности. Ипак напомињемо да је зупчање 12 1/2 код ове марке велика реткост. Табаци овог зупчања пуштени су у промет на територији западне и јужне Србије. Наводимо само нека од места у којима се појавило ово зупчање у поштанском промету: 31200 Ужице, 31210 Пожега, 31205 Севојно, 31253 Злодол, 31250 Бајина Башта, 31320 Нова Варош, 16230 Лебане и 38426 Крушево. Списак није коначан те сакупљачима табака остаје нада да ће можда негде овај табак набавити.

Проф. др Драгослав Ђукановић, Београд

ГРЕШКЕ НА МАРКАМА СА ШАХОВСКИМ МОТИВИМА (1)

Последњих десетак година т.з. „шаховска филателија” је доживела прави процват. Ранијем скромном броју марака на ову тему додате су многе нове, тако да данас њихов број прелази пет стотина!

Филателисти не би били оно што јесу, када марке из области која их интересује не би пажљиво проучавали! Резултати њихових анализа су да су уочене многе грешке, нетачности, нелогичности и што шта друго. Приликом тога не мислим на класичне грешке у процесу штампања марака, у зупчању, боји, претиску и слично, већ на цртеже, дизајн, текстове, тачност података и слично.

У неколико чланака покушаћу да изнесем оне грешке које су мени познате.

За нас је свакако најзанимљивија грешка на нашој марци од пет динара која је издата 20. августа 1950. године поводом Шаховске олимпијаде у Дубровнику.

На шаховској табли на овој марци приказана је крајња позиција из чувене партије између Капабланке и Ласкера, али погрешно! Црни ловац који се на марци налази на пољу F8, требало би да буде бели ловац и да се налази на пољу g8!!!

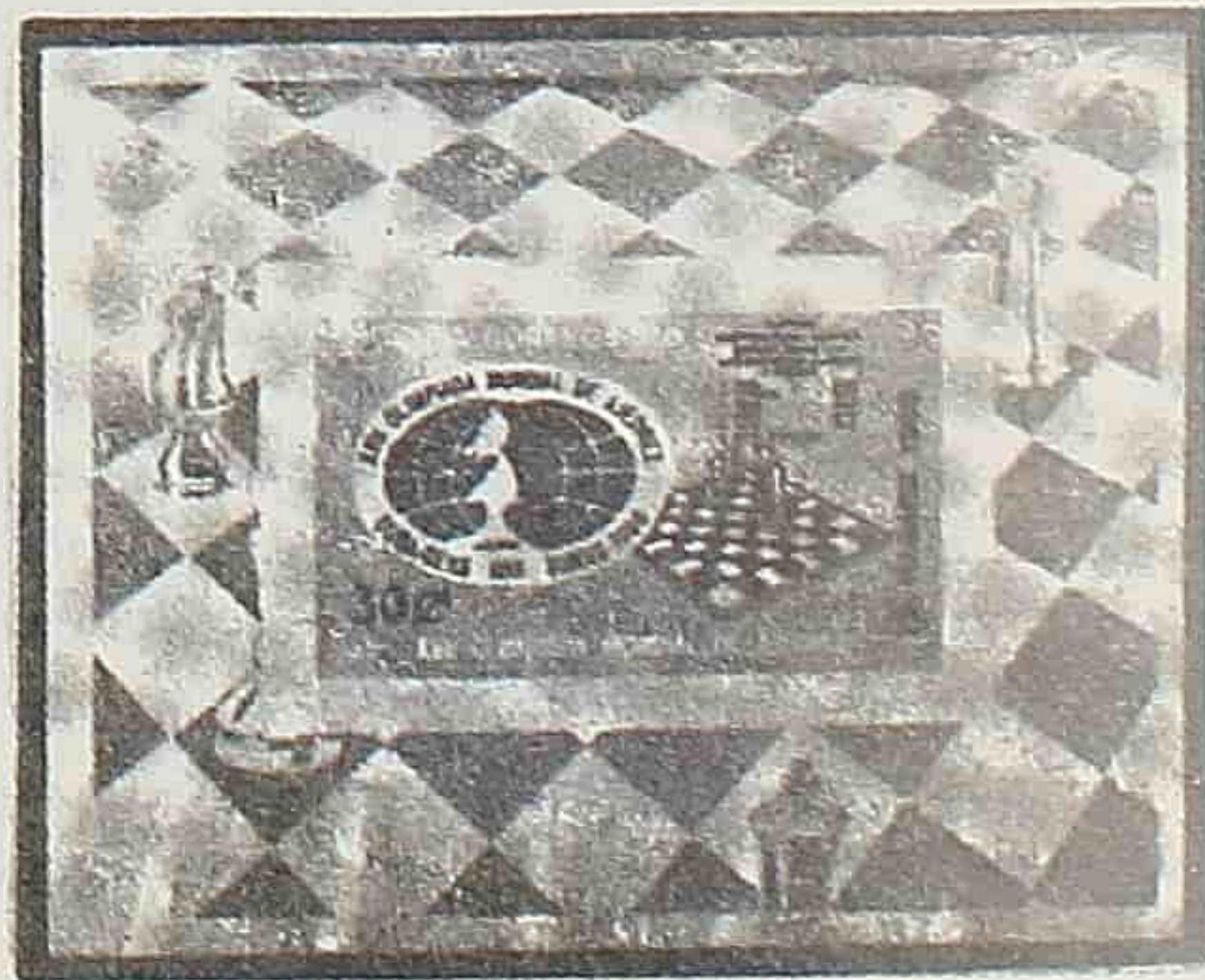
Грешка у положају фигура постоји и на блоку од 30 цента који је Куба емитовала 1966. године поводом Шаховске олимпијаде у Хавани.

На овом блоку је приказана такође позиција из партије између Капабланке и Ласкера и то из 1914. године у Берлину. У тексту на блоку назначен је и потез који води победи (Sxc 7). То би заиста и био случај да су све фигуре постављене на месту као и у оригиналној партији. Како ни ова позиција није тачно приказана, постоји још један потез који води победи (Ta8+). Скакач црнога се не налази на d5 већ еб, а бели краљ је на d8!

На маркама Централне Африке које су издате 15.01.1983. године (серија од 6 марака и блокови), приказани су неки великани шаха и неке њихове одабране партије. Међутим и ту су се поткрале грешке! Вилхелм Штајниц се налази уз шаховску таблу на којој је приказана позиција из партије између Спаског и Смилова из 1953. године!? На марци са ликом Спаског је грешком приказана партија коју је Штајниц одиграо са Цукертортом још 1886. године дакле много, много пре него што је Спаски и рођен!

Гвинеја Бисау је 1979. године издала марку и блок у корист Међународне године детета и UNICEF-а, али деца на њој играју шах на табли која је окренута у страну за 90 степени.

Слично се уочава и на марци и блоку острва Свети Тома и Принципе из 1981. године. На тој марци Анатолиј Карпов и Виктор Корчној играју на табли која је такође окренута на страну! Тешко је поверовати да би такви познаваоци шаха као што су ова два играча и започели партију на погрешно постављеној табли!

КНИНСКО И ВУКОВАРСКО ПОМОЋНО ИЗДАЊЕ

Шира филателистичка публика није довољно упозната са појавом Книнског и Вуковарског издања Франко марака. Сматрамо да је потребно нешто више рећи о њима.

Јавно предузеће ППТ саобраћаја „СО Крајина” (Книн) у недостатку поштанских марака (прво издање утрошено) пушта у промет крајем маја и у јуну 1993. године поштанске марке у серији од 6 вредности (помоћно издање). Претисак се састоји од графичког симбола (неиспуњени крст или популарније три пара осмица) и нове номиналне вредности. Коришћене су редовне марке Југославије са мотивом поштанског саобраћаја, које су се затекле у книнском депоу марака. Претисак је урађен у књиготиску, а урадила га је штампарија „Младост” у Книну. Зупчање је чешљасто $12^{1/2}$ (6, 7, 8, 9 и 11а) и $13^{1/4}$ (9а, 10 и 11). Бројеви према: З. Бошковић, Поштанске марке Републике Српске и Републике Српске Крајине, Београд, 1994.

Редослед и тачан датум пуштања у промет (пре 28.05.93) ових марака није нам познат. Код марака нема претиска имена или кратице државе (о томе се изгледа није мислило, а то је и највећа недоумица код филателиста). Марке нису биле у употреби на територији Подунавске крајине (Вуковар), због физичке раздвојености ових територија. Постоје услужно жигосане марке, најчешће под бр. 10 и 11 на Вуковарској пошти на

штету сакупљача. Занимљив податак доставила нам је Милица Муждало: „Када је коридор за СРЈ био у прекиду остали смо без поштанских марака, а да би могли радити били смо присиљени једну мању количину прештампати (2000)”. Ради се наравно о маркама Југославије, а последња цифра односи се на број табакка. Наведено потврђује одређена количина марака из различитих пошта у местима: Книн, Петриња, Глина, Двор, Плашки, Костајница, Војнић, Бенковац, Срб, Јасеновац итд. (прим. аутора). Намерно је наведен овлики број пошта (а он је сигурно већи) јер многи и данас не оправдано оспоравају аутентичност ове серије. Следећа серија има датум изласка 15.06.93. али се касније појавила на поштама, крајем јула.

Коментар: Серија представља основу сваке збирке. Поједине марке из серије на писмима су права реткост (бр. 8 и 9). Друго зупчање ($13^{1/4}$) код бр. 9 (5000/0, 60) до сада је позанто само у једном табакку и то у лошем квалитету. Ако се погледа тарифа види се оправданост номинала од 5000 за обично писмо до 20 гр. и 10000 за препоручено писмо. Због високе инфлације убрзо је било потребно лепити по десет и више марака за обично писмо. Треба упозорити да су исправни коверти који су били у поштанском саобраћају са франкатуром из I редовне серије РСК. Уопште писма са маркама из ове серије су дефицитарна и скрећемо вам пажњу на њих.

**САРАЂУЈТЕ СА ЧАСОПИСОМ
„ФИЛАТЕЛИСТА”.**

ВУКОВАРСКО ИЗДАЊЕ

Услед свакодневних инфлаторних кретања у Подунавској регији догодио се један занимљив случај. Одлуком од 27.10.93. (Вуковар) маркама, које су на залихама у депоу марака и у једницама ППТ мреже, одређује се нова номинална вредност као последица деноминације динара од 1.10.93. Марке номинална 5000, 10000, 50000, и „А” марка сада имају вредност у динарима према одштампаним номиналама, с тим да су обележене штампаним ћириличним словом „д” (у тамно ултрамарин боји) у десном, односно горњем левом углу (А марка). Ове марке пуштене су у промет 1.11.93. године.

Коментар: Серија је занимљива из више разлога. Прво непотребно је деноминована „А” марка (њена вредност је

константна - значи увек „А”). Друго, остале вредности које су деноминацијом добиле нову (стару) вредност такође су за пар дана изгубиле своју вредност (сврху). Ове марке на писмима су јако ретке, осим „А” марке. У употреби су само до 13.12.93. када долази до нове (не званичне) деноминације динара - скидање шест нула, а живот се продужава само „А” марци која и данас има своју вредност. Из тарифног прегледа могуће је уочити када и колико дуго су деноминоване марке биле у оптицају од 26.11.93. до 13.12.93. године, под условом да су се могле купити на шалтеру поште. Скрећемо пажњу да и овде постоје услужно жигосани коверти на штету сакупљача.

Тарифе	станд.	обично	препо.
од 21.10.93.	230	450	1300
од 11.11.93.	6400	12500	36100
од 26.11.93.	100000	190000	540000
од 13.12.93.	1,00	2,00	5,00
од 22.12.93.	20	40	100

Накнадно уочавање постојања марке од „100000” динара код једног трговца (овде обележена ХХ) је доказ о великој немарности и незаконитој радњи радника штампара који је врло несавесно наставио да претиска и са стране донете табакe, где се задесила и марка од „100000”. Ради информације претискивање се врши у Комбинату „Борово”, јер само тамо постоји штампарија. Напомињем да се за потребе поштанског саобраћаја и даље претиска „А” марка. Тираж основне „А” марке је

1006500 комада, одавде треба изузети Книнску крајину где је основна „А” марка и даље у употреби.

Деноминована серија постоји и у тзв. „обрнутом претиску” а деноминована од 50000 и у „двоструком претиску” што је све изашло из торбе несавесног трговца и не савесног штампара. Време ће показати шта ће се још појавити, и како ће све ове комбинације проћи на тржишту, а будућем атестатору за ово подручје неће бити лако.

**САРАЂУЈТЕ СА ЧАСОПИСОМ
„ФИЛАТЕЛИСТА“.**

О поштанском саобраћају у западном делу Републике Српске Крајине

Функционисање поште у смислу институције поштанског саобраћаја у Републици Српској Крајини у великој мери је условљено њеним географским положајем и просторном расподелом њене територије. Два физички неповезана дела и међусобно прилично удаљена, источни-област Источне Словеније, Барање и Западног Срема и северозападни-Северна Далмација, Лика, Кордун, Банија и Западна Славонија, наметнула су и одговарајућу расподелу многих државних и јавних институција. Тако је и јединствен систем пошта организован у виду два јавна предузећа, са седиштима у Книну и Вуковару. У областима под јурисдикцијом ових предузећа важе и различите цене за поштанске услуге. Док је у источној области на снази тарифни систем који одговара ономе у СРЈ, у западном делу Крајине систем је прилагођен условима у којима се она налази: велика удаљеност од центра-Београда и Србије, велика међусобна удаљеност насеља, Книн-Пакрац на пример или Бенковац-Петриња, могућност коришћења само друмског превоза итд. Разликују се и поштанске марке у употреби.

У источном делу Крајине, у оптицају је А марка са претиском Д, са номиналном вредношћу од 0,12 нд, док се у западном делу користи А марка без претиска, чија је номинална вредност 0,20 нд. Марка за препоручено руковање, Р марка је у оба дела једна иста с тим што се у источном делу наплаћује 0,36 нд а у Западном 0,60 нд. Интересантно је, у тарифном систему који се примењује у делу Западне Крајине, да цене услуга не одговарају за то припремљеним поштанским маркама. Тако за стандардизовано писмо или дописницу није довољно налепити А марку, иначе

предвиђену за такву употребу у унутрашњем саобраћају, за пошиљке тежине до 20 грама, већ се морају налепити две описане марке или нека друга номинација од 0,40 нд. Као илустрација могу послужити две пошиљке из Книна за Београд. На првој је поред уштампане марке А, на дописници, налепљена још једна таква марка. Друга је разгледница, додуше „прошла“ као стандардизована, са марком из последње издате серије „Цвеће-пузавице“ од 0,40 нд. Она је овде приказана да не би било недоумица око номиналне вредности А марке. Слично је и са препорученим писмом, тежине до дваедесет грама у унутрашњем саобраћају. Цена је 1,00 нд. док Р марка кошта 0,60 нд. па је потребна „доплата“. За илустрацију могу послужити два препоручена писма упућена из Книна за Београд, код којих је поред утиснутих А марака било неопходно налепити још једну А марку и Р марке, а на другом, још једну марку номиналне вредности 0,60 нд.

Из наведених примера се уочава и то да су цене поштанских услуга знатно веће у западном делу Републике Српске Крајине, него у осталим српским земљама (мада то још није свуда и у потпуности проверено). Летос сам из Херцег Новог слао разгледнице са А марком плаћеном на пошти 0,30 нд. Обично писмо за иностранство стајало је 1,00 нд, а препоручено 3,50 нд. Једино је доплата за авионски упућене пошиљке иста, ваљда зато што авиони не лете директно из Крајине.

Објашњење за све ово је у извесном смилу и оправдање. Наиме, поред наведених разлога (удаљеност, искључиво друмски превоз итд.) потребно је имати у виду да је западни део Ре-

публике Српске Крајине један од најслабије насељених српских простора, са оштећеном и од пре рата слабо развијеном привредном структуром, сада прилагођеном ратним условима. Због тога је и иначе редак поштански саобраћај сведен на најнеопходнију меру. Из Книна се пошиљке за Београд упућују једном не-

дељно (једно време су ишле два до три пута недељно). Званична па и приватна пошта се често „шаље по некоме” и предаје на руке. Уобичајени пут писмоносних пошиљки, за Хрватску и Словенију, се одвија тако што приватно лице донесе писмо до Београда где се убацује у поштанско сандуче и наставља свој пут.

Миленко Тодоровић, Београд

Издавач: „Политикин забавник”

„БЕОГРАД КОГА ВИШЕ НЕМА”

Октобра 1843. успостављен је у Србији и јавни поштански саобраћај. Успостављене су две врсте пошиљки - писмоносне и аманетне. Прве су обухватале пренос писама, новина и других штаманих ствари, цртежа. Дуже су се односиле на вредносне папире и драгоцености. До 1856. године писмоносне пошиљке одржаване су из Београда два, од тада три пута недељно и по чежама. Поред кочијаша било је једно слободно место за поштарника „који хитно поштребује поштовани”. Чезе су полазиле из вароши у „шест сахата” по подне. У граду није било поштанских сандучића, писма и пошиљке носиле су се у једну једину пошту и поштарина одмах плаћала у готовом. Наплаћена писма облежавана су црвеном оловком унакрс преко адресе. Кнез Михаило Обреновић увео је 1866. поштанске марке.

Аманетна пошта преношена је два пута месечно. Носили су је „делишанци”, а пратиле „сурудије”, такође на коњима.

Тек 1866. преносиоци поште добили су пуни комфор: уведена су поштанска кола са арњевима, федерима и кожним седиштима. У рату су служила за пренос рањеника, а кад се није војевало кнез Михаило Обреновић досетио се да их понуди поштоношама.

Јула 1844. два „служитеља” у београдској пошти разносила су писма по вароши и наплаћивала на кућном прагу од примаоца 10 пара. Тарифа није важила за кнеза и министре.

На телеграфску везу Београда са већим местима у Србији чекало се до 1859. Телеграфска линија са Аустријом уведена је 1862, а са Влашком и Молдавијом годину касније.

Прва телеграфска веза са иностранством био је - чамац! Чампија је из Земуна преносио депешу на београдску обалу Саве, курир је преузимао и преносио у пошту где је отварана и текст телеграфски одашљан до одређених у Србији.

Жељко Катарина, Бања Лука

Филателистички живот у Бањалуци

Поред рата и онога што он доноси, Филателистичко друштво Бања Лука успева да окупи своје чланове и на тај начин одржи континуитет дугогодишњег постојања. Место окупљања су Бански Двори а време понедељком од 18 сати.

Друштво је у периоду 1992-94. год. дало значајан допринос развоју филателије у Републици Српској кроз ангажовање на изради прештампаних редовних марака Југославије и „референдума“. Одржаван је контакт са пет градова сталних чланица годишњих међународних изложби.

Поједини чланови учествовали су у изради каталога „Поштанске марке Републике Српске и Републике Српске Крајине“ аутора З. Бошковића. Друштво је узело учешћа у изради приједлога програма издања марака Републике Српске за 1994. год. Уз сугестије упућене члановима комисије за издавање марака усвојен је програм издања за 1994. год. Нажалост тај програм није јавно пропагиран нити се негде може видети. До сада су према том програму издате три пригодне марке: Дан државности (9.01.94), 150 година рођења Петра I Карађорђевића (26.06.94) и 500 година првог помена имена града Бања Луке (18.07.94). Само Друштво издало је пригодан коверат, максимум карту и жиг поводом 500 год. Бања Луке, као и пригодан жиг поводом 150 година од рођења Петра I. Због техничких немогућности Републике Српске (недостатак коверата и самих марака). Сматрамо да смо могли дати и већи допринос.

Морам констатовати да поред одређене сарадње са ПТТ-ом Републике Српске нисмо као Друштво задовољни том сарадњом из више разлога:

Прво, Друштво од ПТТ Републике Српске не добија тражени број серија колико би било задовољавајуће за несметани рад Друштва.

Друго, Поред нашег инсистирања нисмо стекли утисак да одговорни људи ПТТ Републике Српске знају да је за филателију неопходна пропаганда редовних и пригодних издања поштанских марака. Програм издања за 1994. годину није нам достављен нити је објављен. Тражимо и овим путем да се објављују релевантни подаци о тиражу марака, дану изласка, поводу издања, и осталим филателистичким подацима.

Треће, Министарство саобраћаја Републике Српске мора у службеном листу објављивати одлуку о штампању марака.

Четврто, Пригодне марке не долазе на шалтере свих пошта што је и највећа замерка већ завршавају у рукама трговаца у овом случају прекупаца што није добро за будућност и развој филателије у Републици Српској. Наше марке могу се купити у Београду и Новом Саду, али не и у Добоју, Дрвару, Приједору и другим местима у Републици. Поједини радници на шалтерима наших пошта са неверицом гледају у тај шарени папир и неусуђују се да га приме за франкирање, већ траже помоћ од управника поште који се такође нађе у чуду јер је и он (не)обавештен да те марке заиста постоје. Вратимо марку на шалтере пошта, тиме добијају филателисти али и наша држава Република Српска.

Знамо да су услови нередовни и док траје рат на можемо захтевати да филателија буде проблем за решавање поред других проблема, али ако је Република Српска способна да издаје марке онда то заиста треба бити у складу са нормама које поставља филателија у свету.

Не заборавимо да се колекционарство и размјеном шири истина и пропагира кроз мотиве са наших марака постојање наше Републике Српске и српског народа у њој. Трговци продају, наплате и ништа не говоре.

Ратомир Ј. Миленковић

ПОСЛЕ 60 ГОДИНА

Од 1990. године па надаље, примаоци писама широм света из Републике Монголије, са мало пажње могли су да примете необичне поштанске марке налепљене и поништене од стране монголске поште.

Марке су на први поглед другачије од ових *савремених, укључујући и монголских.*

Филателисти су одмах уочили да су то поштанске марке које су издате чак још давне 1932. године. У мојој збирци су марке бр. 52 и 53 из Каталога YVERT et TALLIER за подручје Монголије, а наилазио сам и на марке из 1956 и 1959 године.

То не би било занимљиво да те марке нису употребљене 1994 године, дакле после 62 године од њиховог издања.

Употреба ових марака је масовна а разлог за то треба тражити у практичности и рационалности монголске поштанске управе.

Наиме, после краха реалсоцијализма, слободно тржиште је донело и инфлацију што је довело до поскупљења, између осталог и поштанских услуга.

Поштанска ујрава је брзо реаговала. У дилеми да ли *шиямийи* нове марке са вишим номиналним вредносима или *ујојребији* марке из својих лагера, они су се одлучили за ово друго.

Наравно да је ова одлука обрадовала пре свега филателисте али и љубитеље занимљивости. Вероватно ће наведена употреба поштанских марака у редовном масовном поштанском саобраћају после 60 година од првобитног издања заинтересовати и редакцију „Гинис“-а.

Убеђени смо да су ову занимљивост приметили филателисти широм света, а надам се да је наш лист први објавио.

ФИЛА РАПОРТ

Познато је да све промене на поштанским вредносницама, које потичу из фазе штампања, не заслужују увек пажњу истраживача а још мање место у филателистичким збиркама. Ми настојимо да укажемо на посебности које, према нашем уверењу, нису намерне и као такве у једном толерантном степену неизбежно прате одређене-мање савршене штампарске технике. Разуме се, третирамо оне посебне примерке код којих су настале промене лако уочљиве и на одређен начин значајније мењају графички детаљ или укупну слику објекта-целине.

Са таквим особеностима је дописница са вредносном ознаком 1,50 дин. са ликом маршала Тита у униформи (издање 24.I 1946.) У српскохрватској варијанти овога издања, поред вредносне ознаке, уместо ћириличног текста „дин.“ стоји „д н.“ - недостаје слово „и“.

ФЕДЕРАТИВНА НАРОДНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА
FEDERATIVNA NARODNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA

Дописница - Dorisnica

дин. 1.50 din.

ФЕДЕРАТИВНА НАРОДНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА
FEDERATIVNA NARODNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA

Дописница - Dorisnica

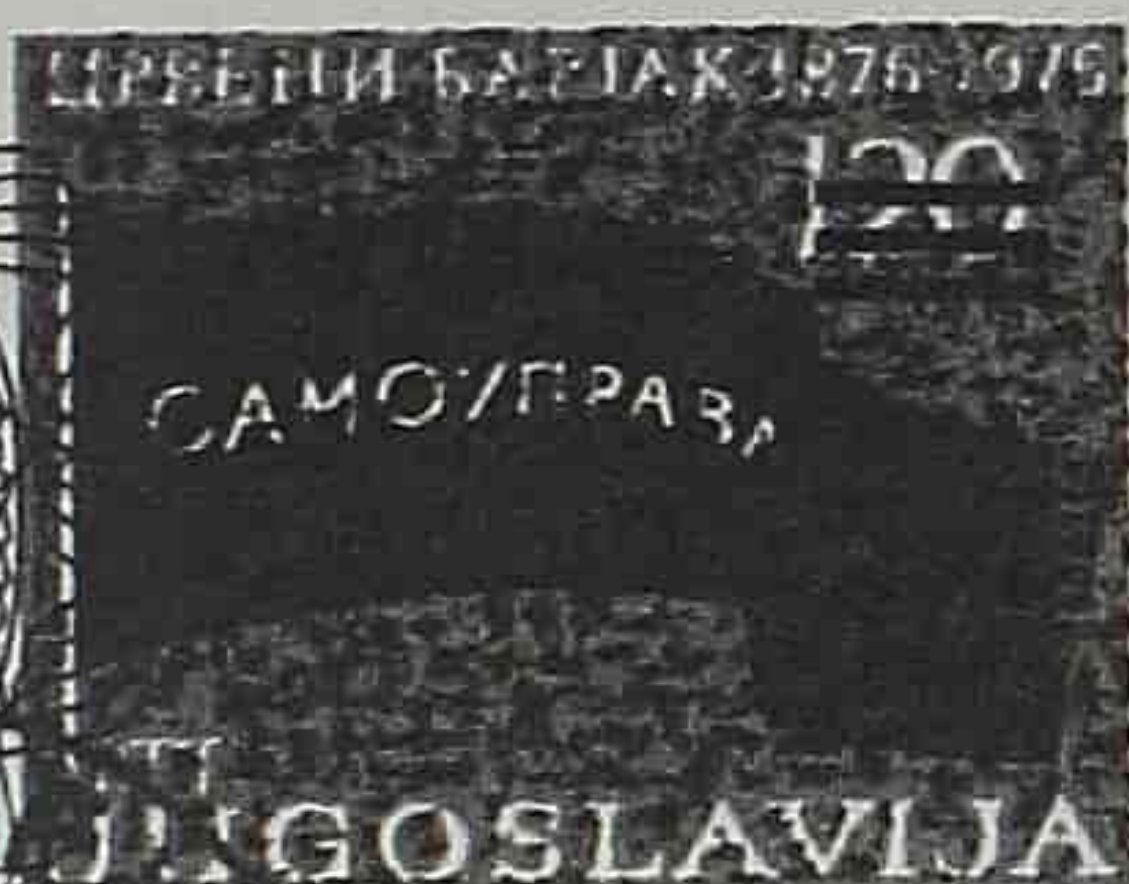
д н. 1.50 дн.

Право изненађење за нас био је налаз поштанске вредноснице-масовног коверта са претиском нове вредности од 2,50 динара, у розети на основном издању пригодне поштанске вредноснице-масовног коверта штампаног код нас поводом обележавања 100 годишњице организације Црвеног крста, 1975. године (Каталожки број у Михеловом каталогу за поштанске целине, У71).

Четири примерка овога провизоријума, који су нам били доступни употребљени су у преписци приватног лица, очигледно нефилателисте, са редакцијом једног београдског магазина, тек 1993. године.

Међу сакупљачима целина, који прате посебности издања нашег подручја, није непозната грешка у тексту на македонском језику код једног штампања издања са вредносном ознаком 15 динара, са мотивом „Аутопут” (1963.) и издања са вредносном ознаком 20 динара са мотивом, „Јабланица” (1967/68). У оба случаја, у напису на македонском језику, одштампано је „ПОШТАНСКА КАРТИЧКА” уместо „ПОШТЕНСКА КАРТИЧКА”. У лоту од преко три стотине комада дописница нађена су три оваква примерка, са жиговима пошта Нови Сад и Суботица. На ову посебност подсећамо с намером да скренемо пажњу на вредан и разнолик филателистички материјал, који је приступачан широком кругу сакупљача, поред осталог и због прихватљивих цена по којима се може набавити, на тржишту.

ДОПИСНИЦА - ДОФ
ПОШТЕНСКА КАР

ДОПИСНИЦА - ДОФ
ПОШТАНСКА КАР

Да је заиста реч о грешки у жигу, а не о лошем отиску жига, у овом примеру, показује налаз више комада поштанских карата снабдених жигом поште Косово Поље, отпремљених са ове поште током 1993/94 године. У тексту на српском језику (латиницом!) стоји „KOSOVO POLJE”, „F” уместо „E”.

ДОПИСНИЦА - DOPISNICA

Код дописне карте за унутрашњи саобраћај, са ликом краља Александра у профилу и ознаком вредности 50 пара (издање 1924.) могу се наћи примерци са грешком у тексту на француском језику која потиче од грешке на штампарској плочи. На карти је одштампан текст „Royaume et Serbs...” уместо „Royaume des Serbs...”

Фискална употреба поштанских марака занимљива је како са гледишта „чисте филателије” тако и са гледишта фискалне филателије. Отуда су такозвана гранична подручја филателије одувек привлачила пажњу сакупљача мада су и до данас остала недовољно истражена. Овом приликом, региструјемо употребу неких вредности поштанских марака, издања за Словенију-познатијег као „Verigari”, којима је плаћена такса приликом уписа зимског и летњег семестра школске 1919/20 године на Загребачком свучилишту. Фрагменти које репродукујемо потичу од фотокопија унутрашњих страница студентског индекса.

GRAČANICA, built about 1315.
Founder: King Milutin.

MORAČA, built about 1251/52.
Founder: Prince Stephan, son of Great Duke Vukan.

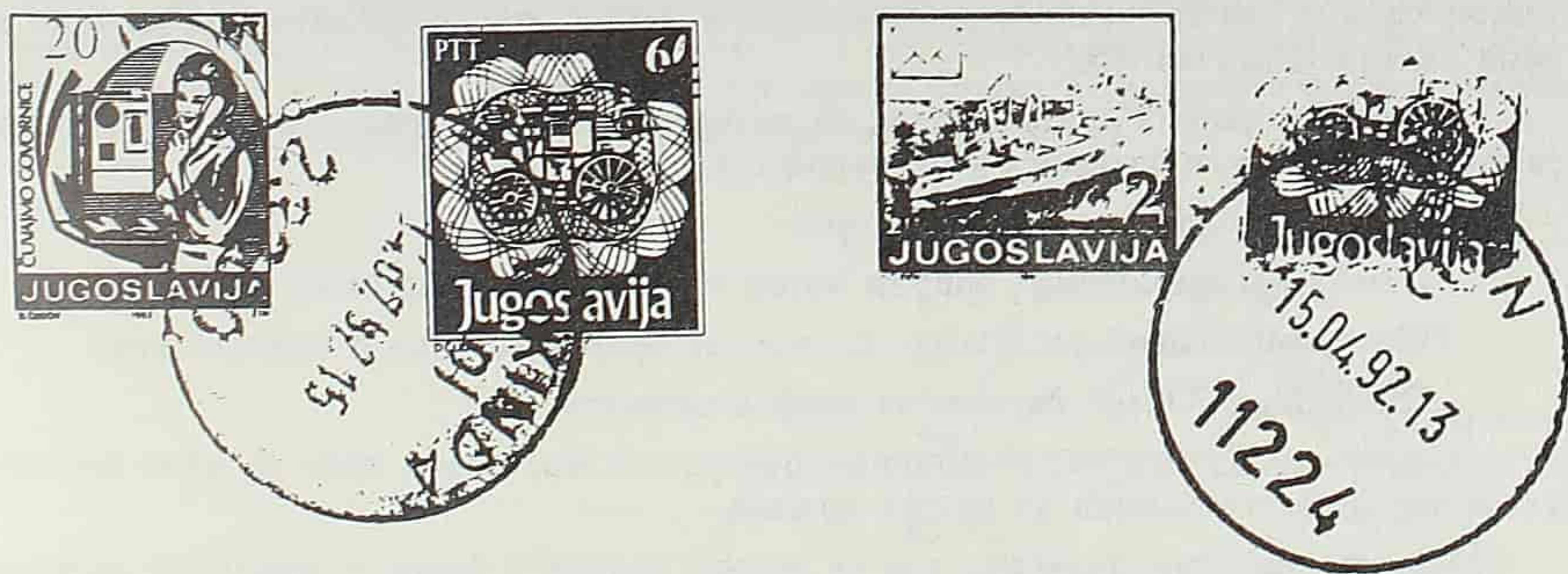
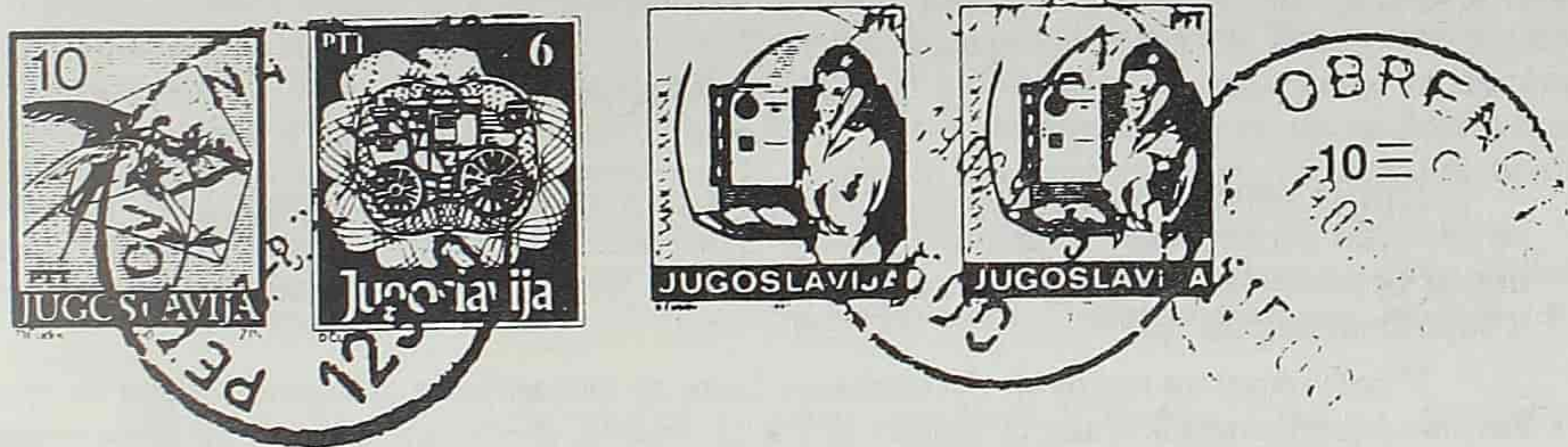
LAZARICA, built about 1380.
Founder: Prince Lazar. Monastery got name Lazarica after Prince Lazar.

SOPOĆANI, built about 1263.
as mausoleum for King Uroš I and his family.

Честе промене тарифа у унутрашњем поштанском саобраћају, у 1992. и 1993. години, имале су за последицу повећан број редовних и помоћних издања поштанских вредносница у овом периоду. Упркос томе, поједина издања масовних коверата и дописница нису могла бити употребљена у поштанском саобраћају онако како су означена, због инфлације, која је практично поништавала њихову номинирану вредност. То је податак са којим морају рачунати сакупљачи модерних југословенских целина.

„Филателиста” је у претходним бројевима регистровао сва ова издања, са подацима који су од значаја за основно сакупљање. Овде смо у могућности да забележимо посебности којима је заиста тешко одрећи лепоту или пронаћи неки добар разлог да буду занемарене.

ПОШТА РАТНИХ ЗАРОБЉЕНИКА И ЦЕНЗУРА (IV)

Други светски рат

(Наставак: I - бр. 211, стр. 19-24 и II - бр. 212, стр. 37-51 и III - бр. 213/214)

НЕМАЧКА

Према одредбама уговора о прекиду ватре у току априлског рата 1941. г., а који се односио на обуставу операција између немачких и југословенских оружаних снага, поред безусловне капитулације, сви припадници југословенске војске морали су поћи у заробљеништво. (5)

У том циљу на подручју Југославије били су формиран сабирни логори за прихватање заробљеника. Тако су јединице 2 и 12 армије, формирале свака на свом правцу надирања прихватне логоре.

У Немачкој, логори су почели да се формирају већ септембра 1939. г. и функционисали су све до њиховог расформирања 1945. г., после продора савезничких армија на тло Немачке. (6)

Од многобројних врста логора, од интереса су за овај рад они логори у којима је функционисала поштанска и цензурна служба.

Стога разликујемо следеће логоре:

- Durchgangslager /Dulag/, збирни логор и међустаница за даљи транспорт.
- Mannschaftsstammlager /Stalag/, служио за пријем војника и подофицира.
- Offizierlager /Oflag/, служио за пријем официра.

Пошто из Дулага са специјалним цензурним жиговима, врло је мало позната, углавном од заробљеника из других држава.

Према извештају делегата, ови су логори велики и броје по неколико десетина хиљада заробљеника. Највећи се део налазио ван њих на принудном раду у тзв. „Радним батаљонима“, а мањи део био је задужен за одржавање логора. У већини случајева у логору су били мешани заробљеници, међутим било је појединачно једне војске /Руси/.

Сваки је логор носио своју ознаку тј. шифру. Она је била састављена из три дела:

- Из ознаке врсте тј. да ли је Stalag или Oflag.
- Из једног римског броја који је означавао војни округ, на чијој се територији логор налазио.
- Из азбучног слова које је одговарало редном броју тог логора, која теку засебно за сваку врсту логора у појединим в. окрузима.

МАРКЕ СРПСКОГ ТЕМИШВАРСКОГ ИЗДАЊА 1919.

МАРКЕ СРПСКОГ ТЕМИШВАРСКОГ ИЗДАЊА 1919.

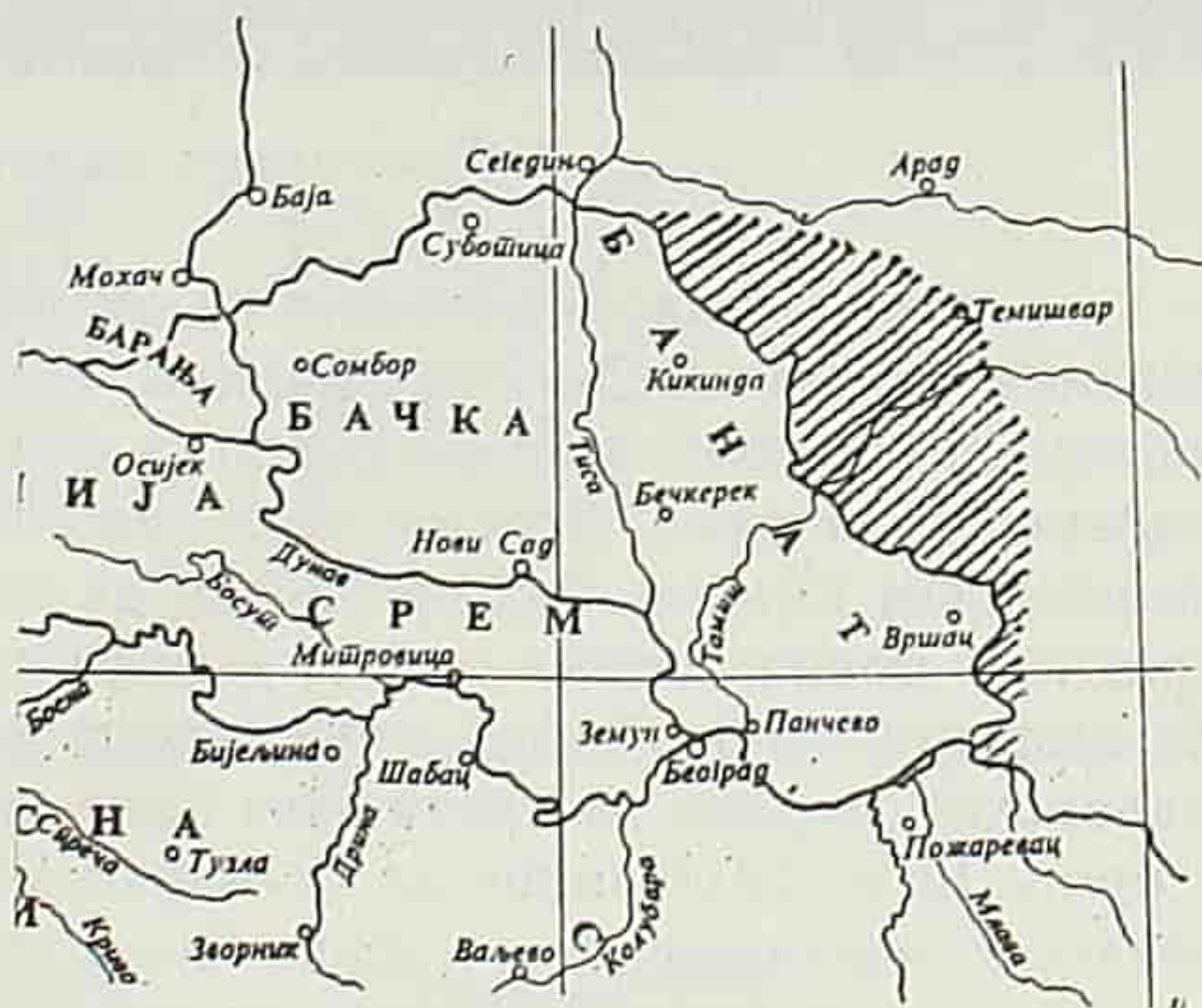
Пред крај Првог светског рата, пошто је била ослобођена цела територија Србије, српска војска је 7. новембра 1918. године прешла граничне реке Дунав и Саву и запосела делове распаднуте Аустро-Угарске монархије Банат и Бачку све до иза Темишвара. У Темишвар су српске трупе ушле 17. новембра.¹ У овом свом наступању српска војска није наилазила на отпор; Немачке и мађарске трупе су се повлачиле без борбе, препуштајући ову територију Србима. На запоседнутој територији власт су преузимала Народна већа, која су већ била формирана у целој Војводини.

Аустро-Угарска је 17. новембра 1918. године капитулирала. Недељу дана касније, 24. новембра, капитулацију је потписала и Немачка. Први светски рат тиме је био завршен.

Народна скупштина Војводине на свом заседању у Новом Саду 25. новембра 1918. године, прогласила је присаједињење Војводине Краљевини Србији.

Територију Темишвара држала је српска војска под својом управом до 27. јула 1919. године. На мировној конференцији у Паризу била је утврђена нова српско-румунска граница и српске трупе су напустиле део Баната који је припао Румунији. 28. јула узеле су у Темишвару команду француске трупе, а грађанску управу румунске цивилне власти. Румунска војска дошла је тамо 4. августа.²

Шрафирањем је означена окупирана територија која је по одлуци мировне конференције припала Румунији.

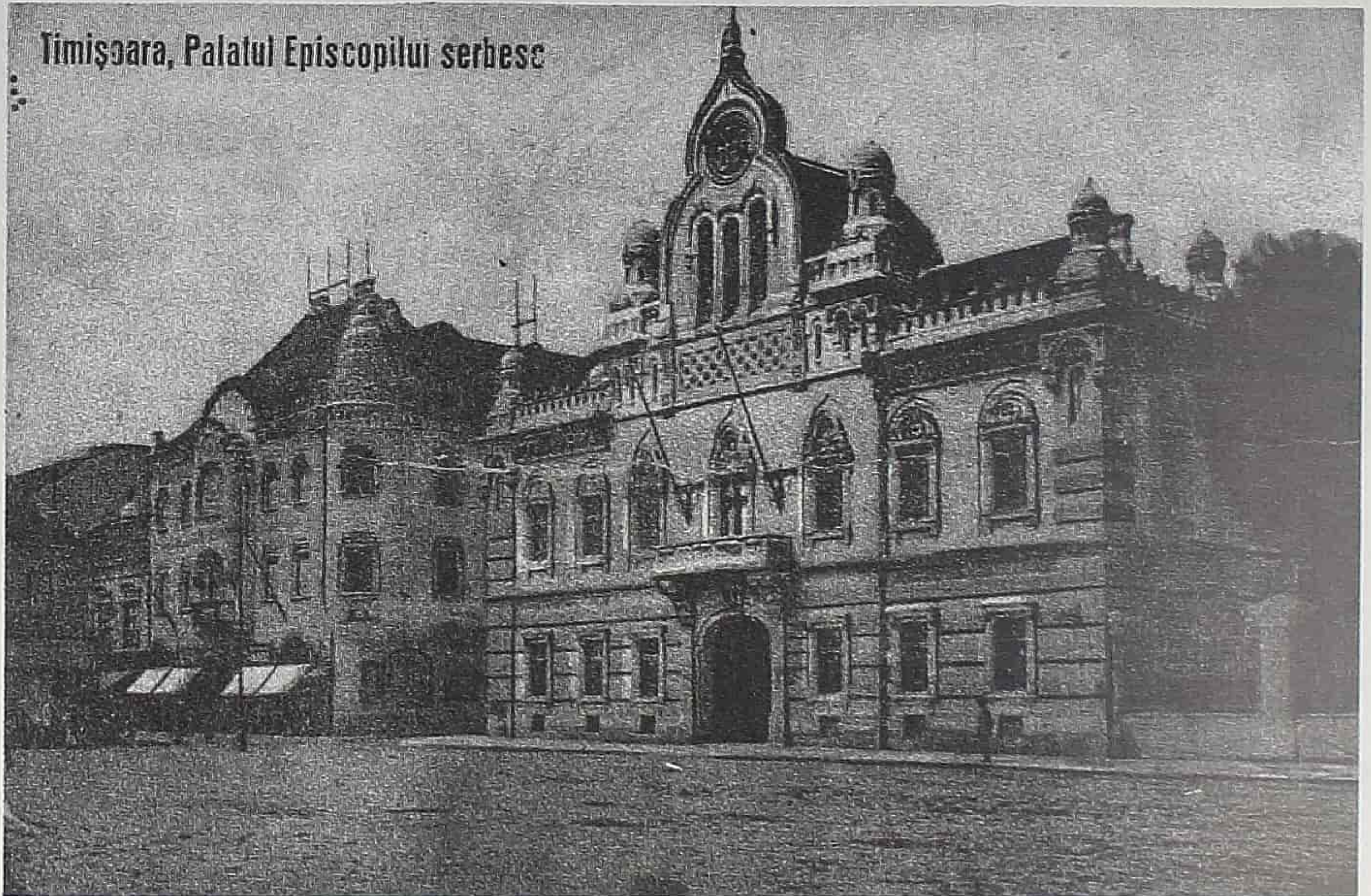

¹ Сви наведени датуми су по новом, Грегоријанском календару, који је у Србији уведен после рата 1919. године.

² Оперативни дневник Моравске дивизије. Архив Војноисторијског института у Београду, Сигн. 516-3/1.

На запоседнутој територији Темишвара све гране државне управе држале су српске власти, док је под мађарском управом остала само Дирекција пошта у Темишвару. Поштански промет се, према томе, обављао по правилима службе мађарских пошта.

Темишвар, палата српске Епископије

У новонасталој ситуацији на окупираној територији настала је и потреба за издавањем нових поштанских марака. У то време ступила је на снагу нова, знатно повишена поштанска тарифа. Како су се у Дирекцији пошта затекле извесне количине мађарских марака, углавном са ниском номиналом, које нису одговарале новој поштанској тарифи, било је нужно да се те марке прештампају и да им се номинална вредност повиси према новим тарифним ставкама. Због тога је Дирекција пошта у Темишвару, по одобрењу српске војне команде, прештампала и издала део затечених мађарских марака са претиском нове вредности. Часопис „Vélyegvilag” (Свет марке) у броју 12 из 1919. пише да су марке издате због повећане тарифе али да је главни разлог за издавање ових марака био и тај што Поштанска дирекција није имала новца да исплати своје поштанско особље, па су ове марке користили и за исплату својих службеника.

Од свих бројних локалних и помоћних емисија марака из оног времена (1918. и 1919. г.) српско темишварско издање марака је најмање познато и најмање проучавано. Због недостатка службене документације и потребног филателистичког материјала, ова емисија је остала неиспитана и недовољно објашњена. И оно што је објављено своди се углавном на информације, непотпуне, често и нетачне. То је

разлог што она није изазвала веће интересовање код филателиста и што је многи домаћи и страни сакупљачи немају у својим збиркама.

Са прикупљеним историјским подацима и захваљујући новом материјалу који се појавио, сада се ова, свакако веома интересантна и историјски значајна емисија, може детаљније приказати.

За разлику од свих других издања са претисцима на подручју бивше Аустро-Угарске монархије, која имају велики број непотрбно прештампаних марака, ово издање има само 5 франко и 3 порто марке.

Прештампавање је обављено у два маха у временском размаку од месец и по дана. По томе и по претиску којим се ове марке разликују од осталих сличних издања окупиране Мађарске, ове марке су познате под називом I и II темишварско издање.

Претисак је обавила једна локална штампарија. Код I издања употребљен је обичан штампарски слог. Познате су бројне грешке и разлике у претиску, што се оправдава брзином посла и примитивношћу слога претиска којим су прештампане обе вредности обог издања. За II издање урађена су посебна клишеа и штампање је обављено у каменотиску.

Прештампане су мађарске франко марке са претиском нове вредности у 5 различитих типова:

10 fillér

45 fillér

30 fillér

50 fillér

10+50 fillér

Прештампана је и мађарска порто марка од 2 филира са црним претиском нове вредности:

40
FILLÉR
K

60
FILLÉR
K

100
FILLÉR
K

1919. 15. маја, прештампане су мађарске марке од 2 филира и 10+2 филира са претиском нове вредности у књиготиску.

1. 10/2 фил., жутосмеђа (жетелице)

а) плави претисак,

б) црни претисак.

2. 45/10+2 фил., ружичаста (ратне) плави претисак.

1919, 1. јула, прештампане су мађарске марке од 2 филира, 15 филира и 20 филира са претиском нове вредности у каменотиску.

3. 30/2 фил., жутосмеђа (жетелице), црни претисак.

4. 50/20 фил., тамносмеђа (Карло), плави претисак.

5. 1 кр. 50 фил./15 фил., љубичаста (жетелице)

а) црни претисак,

б) смеђецрвени претисак.

1919, 1. јула, прештампане су мађарске порто марке од 2 филира са црвеном бројком издања 1915/18. са црним претиском нове вредности у каменотиску.

1. 40/2 фил., зелена, црвена.

2. 60/2 фил., зелена, црвена.

3. 100/2 фил., зелена, црвена.

Тираж

Објављени подаци о тиражу ових марака знатно се разликују. Приручник марака југословенских земаља (а по њему и Каталог поштанских марака југословенских земаља) навео је тираже појединих вредности ове емисије.³ С друге стране часопис

³

Српске новине бр. 75 од 31. јула 1919.

„Филателиста“ из оног времена објавио је, према обавештењима добијеним од својих сарадника из Темишвара, податке који се битно разликују од оних у Приручнику. Износимо, зато, упоредни преглед емисије из оба ова извора

	„Приручник“	„Филателиста“
1. 10/2 фил. а) плави претисак	1 000 000	100 000
б) црни претисак	50 000	—
2. 45/10+2 фил.	500 000	50 000
3. 30/2 фил.	400 000	60 000
4. 50/20 фил.	600 000	40 000
5. 1кр. 50 ф./15 фил. црни прет.	150 000	15 000
б) смеђецрвени п.	50 000	5 000

За све три вредности порто марака оба ове извора навод да је издато по 50 000 примерака.

У недостатку службене документације није могуће користити као коначне било које од наведених података. Остаје питање да ли је у оно време кратке српске војне

управе било потребно издавање овако високих тиража марака како наводи Приручник. Овде треба указати и да је Дирекција пошта у Темишвару већ 28. јула 1919., дакле непуних месец дана по стављању у течај другог темишварског издања, издала нове марке са претиском „Banat-Bacska 1919“, а већ у августу исте године, по доласку румунских трупа на ово подручје, још једно тзв. „Румунско окупационо издање“. Образлажући издавање марака с претиском „Banat-Bacska 1919“ поштанска дирекција у својој наредби бр. 27955 од 10. јула 1919. саопштава да се ове марке издају „будући да су Срби овде оставили само врло мале залихе.“ Уз то претиском „Banat-Bacska“ су и марке овог издања: од 10/2 фил. у 8000 примерака, од 30/2 фил. у 8 000 примерака и од 1Кр.50ф/15 фил. у 10000 примерака, па се поставља питање да ли је за непуних месец дана употребе марака српског издања могла бити утрошена толико велика количина марака коју наводи Приручник. Вредна пажње је и чињеница да су порто марке овог издања убрзо употребљаване и као франко марке, свакако због недостатка франко марака. Уз све то треба напоменути да се неке вредности ових марака данас прилично ретко налазе.

Пробе и есеји

С претисцима 30 фил., 50 фил. и 1к. 50 ф. вршене су пробе на светлосмеђем влакнастом концепт папиру. Познати су отисци тих претисака у црној, плавој и смеђоцрвеној боји.

Постоје пробни претисци још и са овим вредностима:

1. 10/2 фил. жутосмеђа (жетелице).

Овај претисак се знатно разликује од оног на редовној марки.

2. 30/2 фил. жутосмеђа (жетелице) са претиском „Köztársaság”. И овај претисак је сасвим дукчији од оног на редовној марки.

3. 45/10 фил. црвена (Карло). Претисак је оригиналан. Један румунски каталог из 1948. године наводи да ове марке има само 100 примерака и котира је са 1000 леја. (редовна марка вреднована је 1 леј!).

4. 100/2 фил. зелена, црвена (Порто).

И овај претисак се знатно разликује од претиска на редовној марки од 100 фил.

5. 3 корона/5 фил. зелена (жетелице).

Ова вредност била је обухваћена новом поштанском тарифом, али није била стављена у промет. У румунском темишварском издању (од 18. авг. 1919.) постоји франко марка од 3 короне.

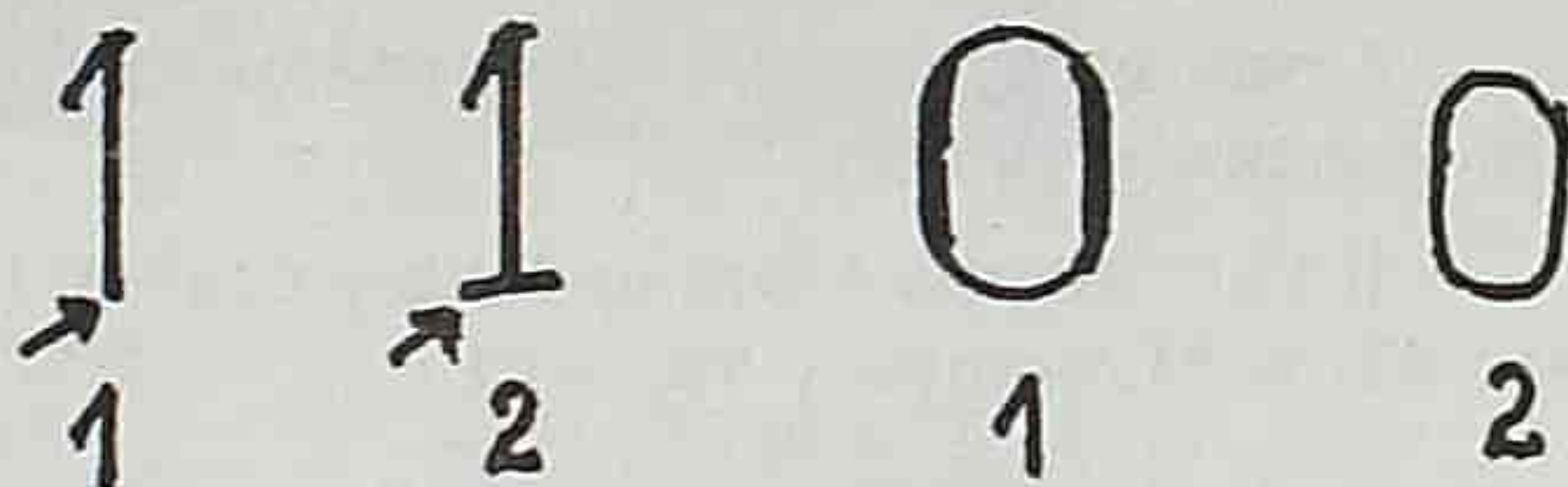
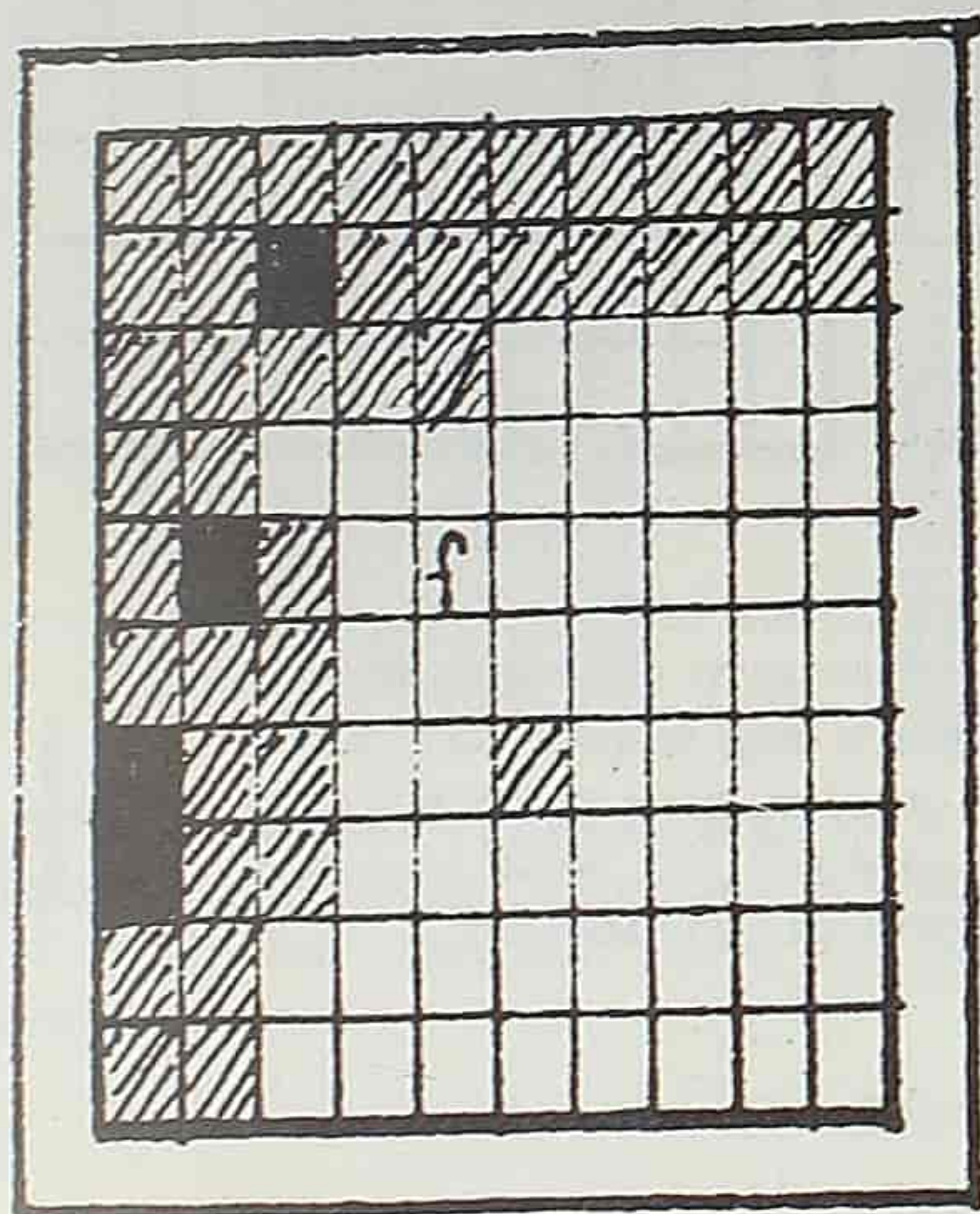
У недостатку поузданих података не може се са сигурношћу утврдити да ли су сви пробни претисци на приказаним маркама службеног порекла или су неки од њих начињени из спекулативних побуда.

А) Типови претиска.

1. Марка 10/2 фил.

Ова марка прештампана је обичним штампарским слогом у једној локалној штампарији. Због ступања на снагу нове тарифе, са штампањем се журило и у штампарији се, свакако, није могло наћи стотину истоветних знакова, посебно за број 10. Зато се, на пример, може запазити цифра 1 са цртицом у основи и без те цртице. Цифра 0 постоји већа и дебља и мања и тања. Према комбинацијама ових цифара издвајамо следеће типове претиска:

I тип = $1_1 + 0_1$ (40 марака).

II тип = $1_2 + 0_2$ (56 марака).

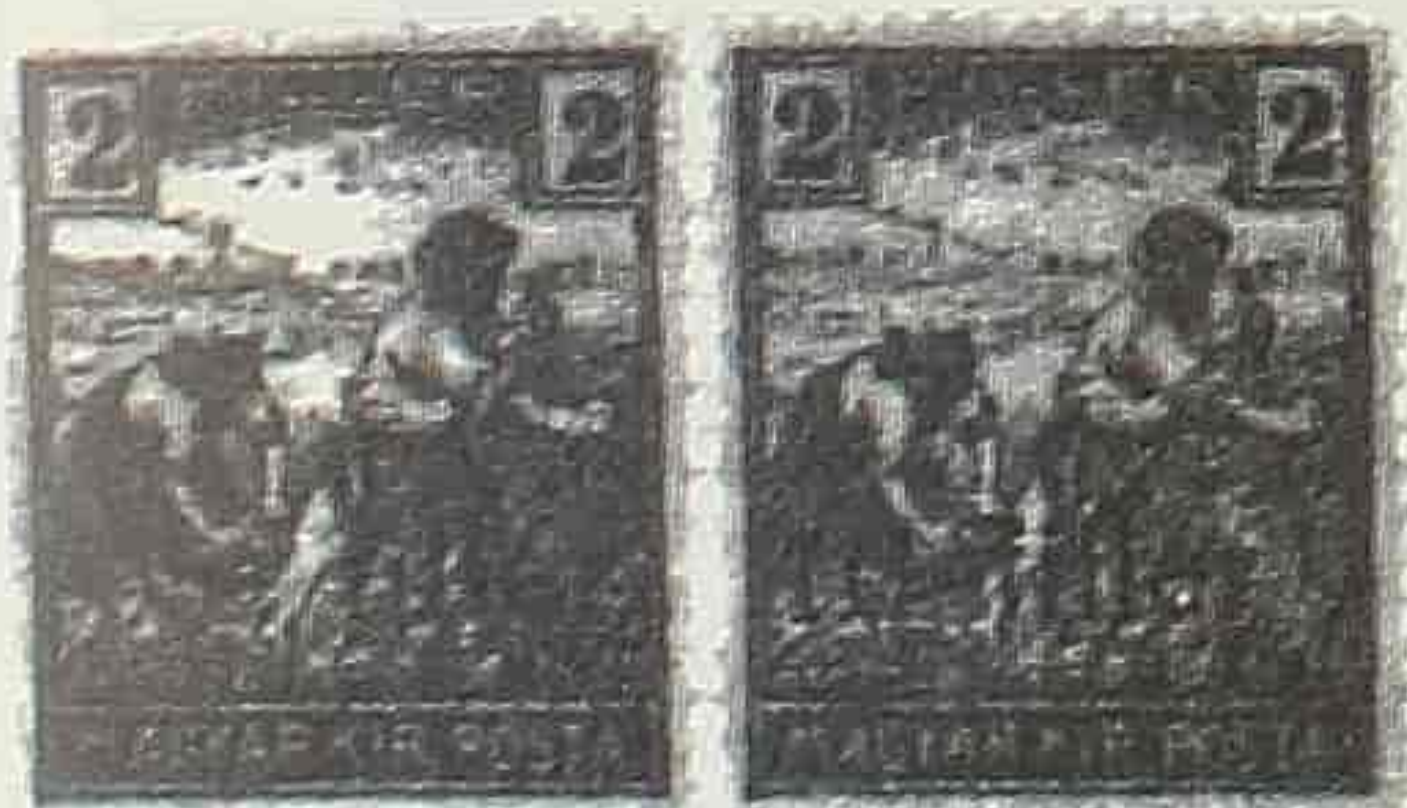

III тип = $1_2 + 0_1$ (4 марке).

Тип I и тип II међу сабирачима су познати као „велико 10” и „мало 10”.

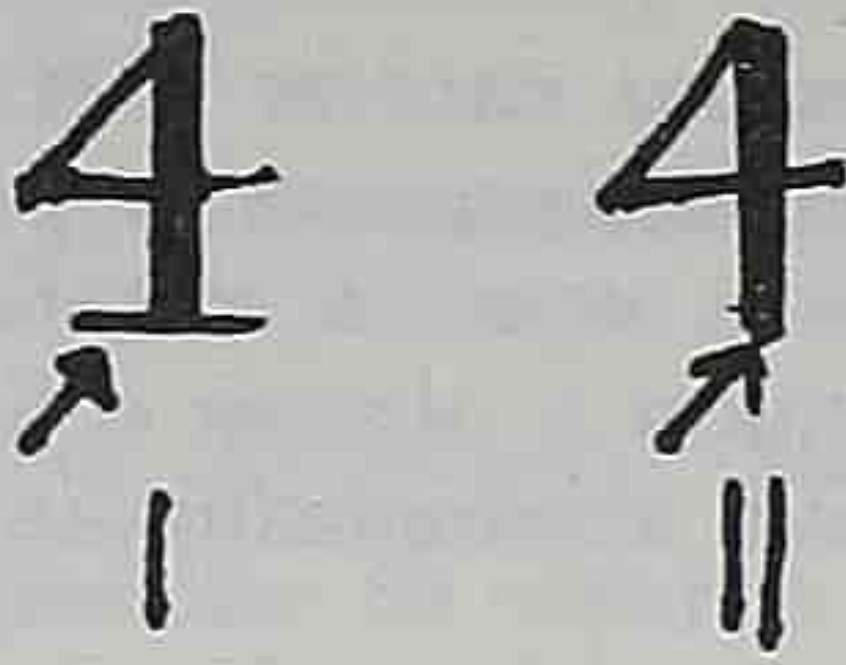
Има и других особености овога претиска: а) слово „f” у „fillèr” има само леву половину попречне цртице /45. марка у табаку/; б) цифра 1 има само леву половину цртице у основи /100. марка/; ц) цифра 1 има само десну половину цртице у основи /46. марка/; д) дебља или тања цифра 1; е) дебља или тања цифра 0; ф) цифра 1 без заставице, слична латиничном слову I (24. марка).

У мањем делу тиража код 41. марке у табаку број 10 је јако искривљен. Марка са овом интересантном грешком ретко се налази.

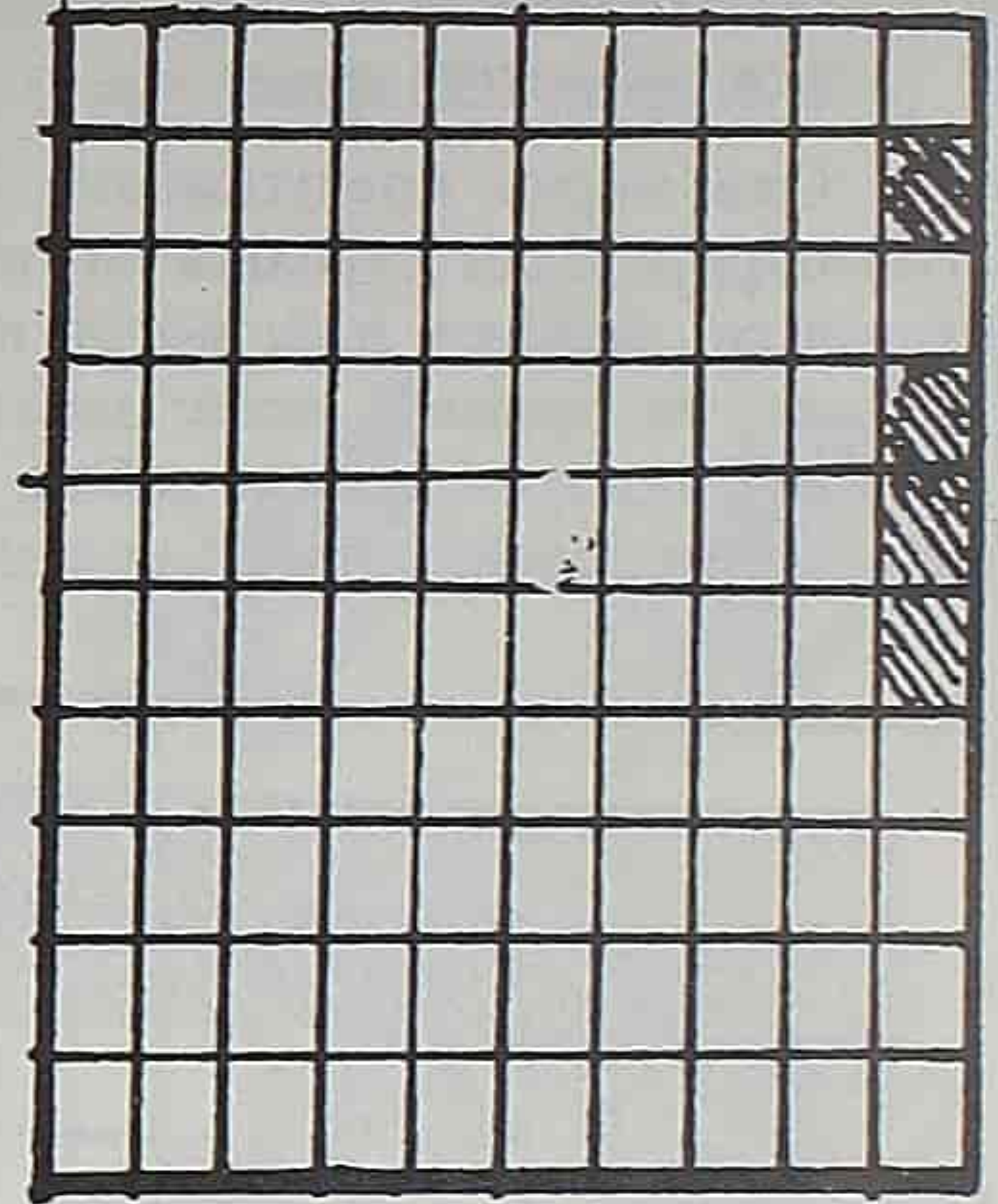

2. Код марке 45/10+2 фил. разликујемо следеће варијетете:

I тип: цифра 4 у 45 са сртицом у основи (96 марака у табаку).

II тип: цифра 4 без цртице у основи (11., 31., 41. и 51. марка у табаку).

Има и других особености овога претиска: а) Слово „f” у „fillèr” има само леву половину попречне цртице (45. марка). Као што смо већ навели иста особеност и на истом месту у табаку постоји и код марке 10/2 фил. што указује да је за обе ове марке употребљен исти клише тако што су само замењени бројеви 10 и 45; б) отворена цифра 4 (47., 75. и 84. марка); ц) цифра 4 са само левом половином цртице у основи (21. марка).

3. Код марке 30/2 фил. запажамо следеће особености;

Прекинута заставица код „3” (16. марка у табаку).

Прекинута украсна линија испод „fillèr” (16. и 17. марка).

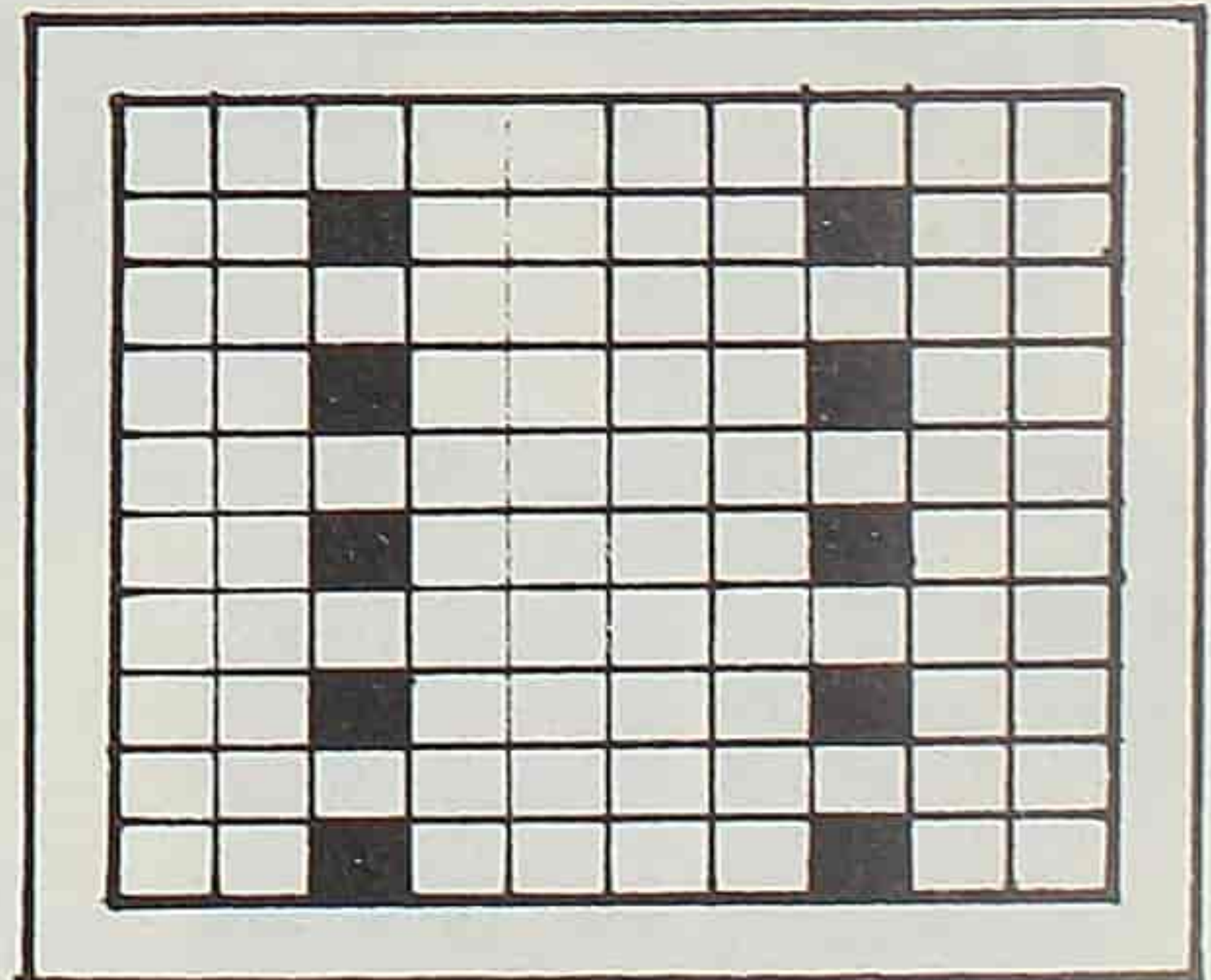
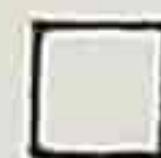
Пресечен горњи део украсне линије при крају (58. марка).

4. Код марака 50/20 фил. и 1К.50ф./15 фил. има сличних ситнијих типичних грешака (прекида или пресека претиска и сл.) стога их као безначајне не наводимо.

5. Код порто марке 40/2 фил. постоје два типа претиска „40 fillèr” који се разликују у размаку између цифара 4 и 0.

I тип: размак између цифара 1 и 0 је 1.5 мм.

II тип: размак између ових цифара је 2.5 мм. Овај претисак налази се у табаку на 10 марака: 13., 33., 53., 73., 93., 18., 38., 58., 78. и 98. марци на табаку.

Б) Случајне погрешке претиска.

1. Обрнути претисак постоји код свих франко марака овог издања.

Позанти су примерци обрнутог претиска код порто марке од 40/2 фил., па се може сматрати да постоје обрнути претисци и код остале две порто марке.

2. Померени претисак постоји код свих марака овог издања. Померање претиска има на разне старне. Посебно је изражено код марака 10/2 фил. и 30/2 фил., где се код померања лево или десно на појединачним маркама јављају интересантни претисци као:

„filler 10” уместо „10 filler”, „er 10 fil”, „filler”, „10 fil”. Или: „0 fill 3” уместо „30 fill”. „К 50f 1” и сл.

Занимљиви су примерци са мањим или већим деловима претиска на белим рубовима табака:

3. Као и код већине марака са претиском и код марака овог издања постоје примерци са: двоструким претиском, непотпуним претиском, наборима штампе.

4. Пробојни претисак нађен је код марака 10/2 фил. и 30/2 фил.

5. Промењене боје претиска.

Код вредности 10/2 фил., 45/10+2 фил. и 50/2 фил. постоје светлије и тамније нијансе боје претиска.

У заоставштини једног бившег чиновника Дирекције пошта у Темишвару, поред осталог, било је и марака овог издања у целим табацима, које је он тестаментом оставио својим наследницима. Поред више табака са нормалним или обрнутим претиском, нађена су и 3 табака марке 50/20 фил. са црним уместо плавим претиском и 3 табака марке 1К. 50 ф./ 15 фил. са светлоцрвеним уместо смеђецрвеним претиском. Употређивањем претисака са ових табака са оригиналним претисцима, види се да су и код ових табака употребљан оригинална клишеа. Са претиском „50 fill” вршене су и пробе у црној боји. Нема података да су ове марке биле у промету. Могуће је да су у овом случају, у недостатку оригиналних боја, употребљене ове промењене боје претиска, а можда су у питању и пробни претисци.

6. Остале особености.) Поред до сада наведених грешака у претиску, постоје и типичне грешке на основној мађарској марки од 15 фил. (жетелице) са претиском 1К 50 фи:

а) Слова „AR” у речи „MAGYAR” су деформисана. (19., 31., 37., 59., 91. и 93. марка у табаку).

б) Бела тачка испред слова „M” у речи „MAGYAR”. (13. и 69. марка у табаку).

Мноштво оваквих до сада наведених грешака и разноврсних специјалитета, чини ове марке посебно интересантним.

Фалсификацији

Постоје фалсификати свих претисака овог издања, што је карактеристично за сва издања наших марака са претиском из 1918./19. године. Код овог издања сви фалсификати су углавном неуспели и у многим појединостима се знатно разликују од оригинала. Фалсификовани клишеи су употребљавани најчешће за израду разних „специјалитета”. На београдском тржишту се пре неколико година појавио један лот са фалсификованим маркама темишварског издања. Лот је садржавао 14 фалсификата разних типова претиска овог издања и то искључиво на маркама које нису службено прештамповане. Уочљиво је да ни један од ових фалсификата није технички тако урађен да се не може лако распознати. Поред нежигосаних марака, прештамповане су и жигосане. На појединим примерцима се јасно запажа да је претисак преко жига.

Фалсификовани претисци на маркама које нису службено прештамповане познати су:

1. Претисак „30 фил.” на маркама: 15 фил. (жетелице) и 10 фил. (порто).

2. Претисак „45 fillér” на маркама: 2 фил. (жетелице), 15 фил. (жетелице), 2 фил. (новинска) и 10 фил. (порто).

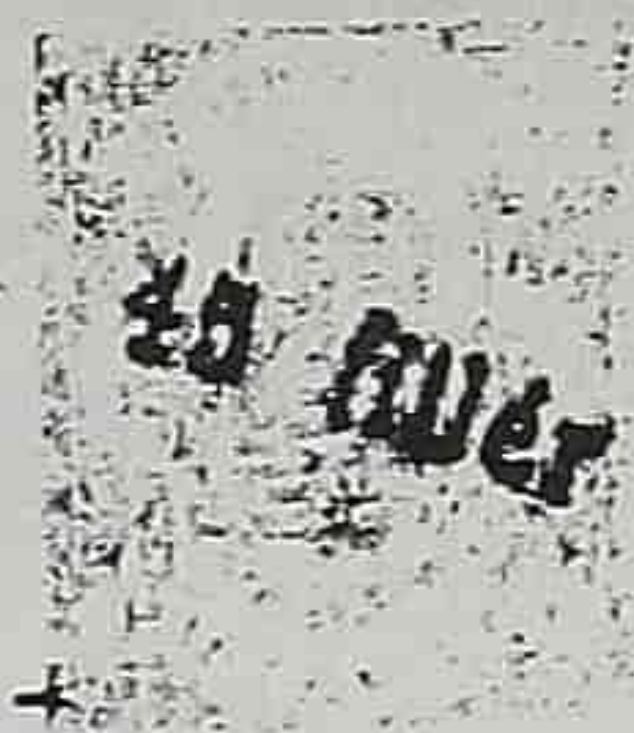
3. Претисак „50 fill.” на маркама: 2 фил. (жетелице), 2 фил. (експрес) и 10 фил. (Карло).

4. Претисак „1К. 50f.” на маркама: 2 фил. (експрес) и 20 фил. (Карло).

5. Претисак „40 fillér” на марки 12 fillér (порто).

6. Претисак „100 fillér” на маркама: 10 fillér (порто) и 12 filler (порто).

Пажљиво упоређивање са оригиналом свих појединости претиска, посебно облика, изгледа и величине бројева и карактеристичних слова, лако ће довести до уочавања фалсификата. Опширно, стручно описивање детаља сматрамо да није потребно.

Занимљиво је да ни једна од ових спекулативних творевина није направљена са оригиналним клишеима. То указује да злоупотребе нису вршене у штампарији, као што је то био случај код других сличних издања.

Код службено издатих марака познат нам је само фалсификат марке од 1К.50ф./15 фил., црне или смеђе-црвене боје:

Оригинал

фалсификати

Фалсификати осталих службено издатих марака, нижих номинала, нису нам познати. Те марке су се могле јефтино набавити у свим поштама, а и светски каталози (Michel, Yvert, Zumstein) од самог почетка их врло ниско котирају, па је, свакако, то разлог што оне нису биле интересантне за фалсификаторе. И Марин Бора, професор из Темишвара, који се бавио испитивањем марака темишварских издања, сматра да су ниске котације имале и позитиван ефекат, јер су утицале да ове марке нису биле предмет фалсификовања.

Жигови

Марке су жигосане тадашњим затеченим мађарским жиговима. Занимљиво је да из ових жигова није била извађена мађарска круна, као што је то било учињено са жиговима на територији тадашње Хрватске и Словеније. Најчешћи су жигови „TEMESVAR 1” и „TEMESVAR 2”.

На окупираној територији, која је по одлуци мировне конференције, после 27. јула 1919. године припала Румунији, осим у Темишвару, веће поште биле су у Лугожу, Решици, Оравици и Дети. И жигови ових пошта срећу се на писмима са маркама темишварског издања.

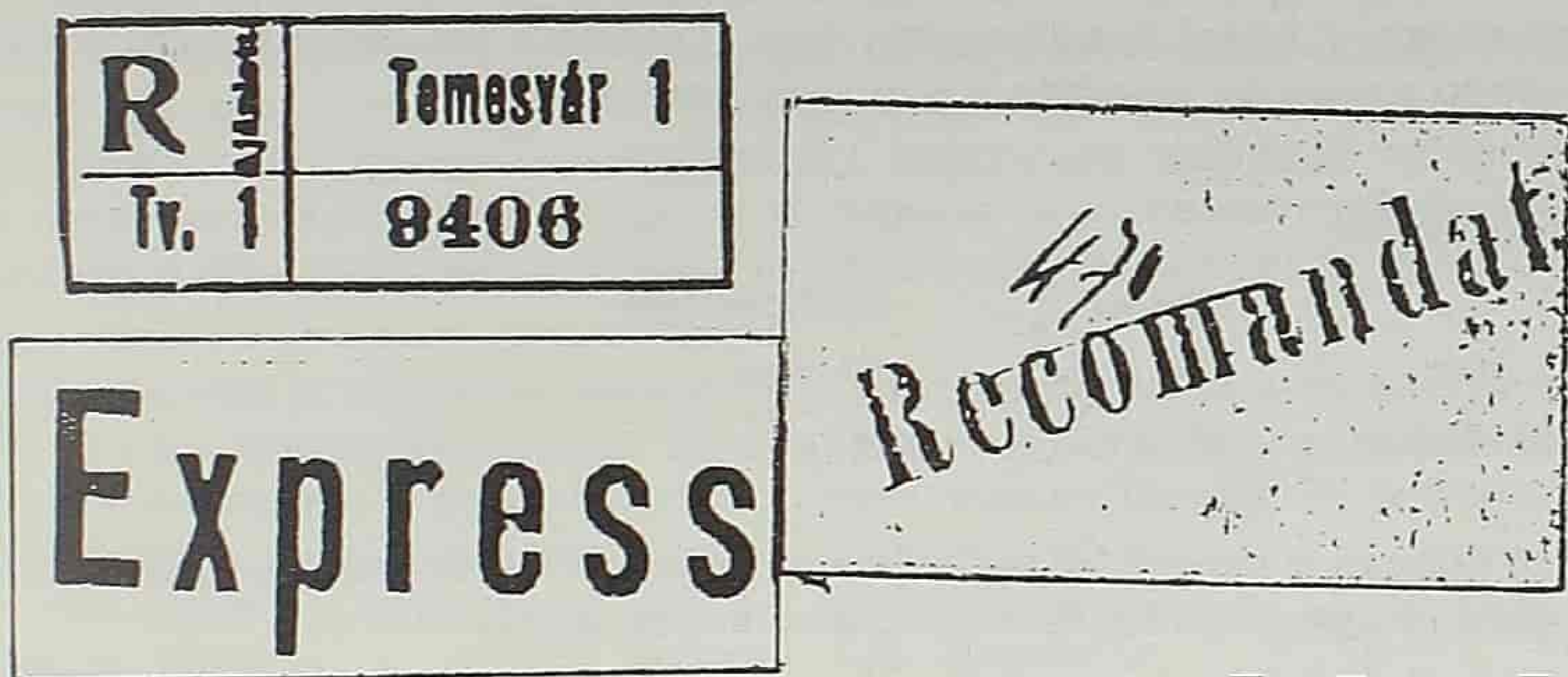
Мађарски жигови били су у употреби и на територији целе Војводине све до почетка 1921. године, када су замењени новим југословенским жиговима.

У филателистичке објекте спадају и разне налепнице за препоручена, и експресна писма. на слици су приказане налепнице и R-жиг са рукописним бројем, који су коришћени на писмима са маркама овог издања.

У Мађарској је употреба оваквих налепница уведена 1890. године. У Србији се R-налепнице појављују после рата 1918. године.

Поштанска тарифа

Због инфлације, Темишварска дирекција пошта донела је нову поштанску тарифу са знатно повишеним ставкама. Тарифа је ступила на снагу на подручју те дирекције 1. јула 1919. године. Као што смо већ навели, нова повишена тарифа била је повод и за емисију ових марка.

Извод из поштанске тарифе	
Штампане ствари	10 фил.
Дописница	10 фил.
Писмо до 20 гр.	30. фил.
Препоручено писмо	150 фил.

Мешовите франкајуре

Познате су мешовите франкатуре овога издања са претходним мађарским маркама, каснијим издањем „Banat, Vascska” и са румунским темишварским издањем.

Марке српског издања употребљаване су на територији Румуније и после одласка српске војске из Темишвара и важиле су до утрошка, као и на територији Војводине.

Портопривизорији

Пошта у Баваништу (мађ. Номокбалвануос) је по одобрењу Поштанске дирекције у Великом Бечкереку, у недостатку порто марака прештампала са претиском „ПОРТО“ више различитих мађарских марака и две марке српског темишварског издања: 10/2 фил. и 45/10+2 фил. Ове марке прештампане су са водоравним претиском у горњем делу амрке, у црној и љубичастој боји. Тадашњи управник поште у Баваништу дао је и врло прецизне податке о утрошку ових марака:

С претиском

	црним	љубичастим
10/2 фил.	200 ком.	10 ком.
45/10+2 фил.	85. ком.	10 ком.

Ове марке биле су у употреби од половине августа 1919. године до краја јануара 1920. године, када је ова пошта добила редовне порто марке.

Мешана франкашура

Познате су мешане франкатуре овога издања са претходним мађарским маркама и каснијим издањима „Banat, Vasca” и румунским темишварским издањем.

Мешана франкатура: 10 фил. (2) српског издања и 10 фил. мађарског издања (жетелице). Temesvar, 30. јул 1919.

Мешана франкатура: 50 фил. српског издања и порто марка од 40 фил. румунског темишварског издања, означено румунским цензурним жигом. Temesvar, (датум нечитак).

6

М. Вора, „Despre emisiunile provizorii din Timisoara”, часопис „Filatelia” бр. 1-2. Букурешт, 1963.

Марке српског темишварског издања употребљаване су на територији Румуније, као и у Војводини, и после одласка српске војске из Темишвара и важиле су до утрошка.

Цензура

У ратним и полуратним приликама, када су нормалне комуникације поремећене, саобраћај у прекиду, дошло је до поремећаја и прекида и у поштанском саобраћају. Експедиција поште се одвијала са прекидима, поштанске пошиљке су често усмераване на погрешна одредишта, писма су уручивана са великим закашњењима. Због неисплаћених плата, поштанско особље је било незадовољно, па је било и покушаја штрајка.

Српска војска је одмах по доласку у Темишвар организовала цензуру при свим поштама на окупираној територији. На места цензора постављени су млади људи са знањем страних језика. У једном упутству, упућеном из Вршца 14. јануара 1919., командант I Армије препоручује свим војним јединицама „да цензори чим стигну у своја места уведу у дужност; да им се у сваком погледу, у погледу вршења ове дужности, учине све олакшице и омогући њихов опстанак и рад. Колико и где месне прилике допуштају, цензорима треба олакшати и њихов материјални опстанак.

Према тада важећој Уредби о војној цензури пошта која је ишла из Темишвара или преко Темишвара, као и она која је долазила у Темишвар, била је цензурисана. У циљу боље организације цензуре, прописано је посебно упутство по коме се, ради лакшег цензурисања, приватна писма приликом предаје нису смела затварати и морала бити писана што краће и читкије. Упутство такође прописује да редакције листова не могу преко демаркационе линије отправљати телеграме новинског информативног карактера, нити их примати.

Прегледана-цензурисана писма означавана су цензурисаним једнокружним гуменим жигом пречника 33 мм, са ћириличним текстом „ЦЕНЗУРИСАНО У ТЕМИШВАРУ“, у љубичастој, ређе у црвеној боји.

Најранији филателистички документ о употреби овог жига, који поседујемо, је једна карта-разгледница послата из Темишвара 28. новембра 1918. године. карта је франкирана мађарским маркама од 10 и 2 филира, парафирана од цензора и означена цензурним жигом, којим су и марке поништене. Поштански жиг и ознаку поште овде замењује цензурни жиг.

На територији Војводине употребљаван је у то време мањи гумени цензурни жиг правоугаоног облика, заобљених углова, димензија 2,4 Ю 1,3 мм са ћириличним текстом „СЕНЗОР“ и бројем цензорног места, у љубичастој боји. На пошти у Великом Бечкреку овај жиг је носио број 25.

7

„Филателиста“ бр. 7 из 1920., стр. 130.

8

Архив Војноисторијског Института у Београду, Сигн. 550-4/1.

9

Исто, сигн. 567-24/1.

У прво време окупације било је доста неодговорности у цензурисању и немарности у отпремању поште. Упозоравајући на такво стање у поштанском саобраћају, „Команда банатских трупа у Темишвару” је 6. марта 1919. године упутила наредбу свим цензорима на поштама: „1. Да се свако писмо брижљиво прегледа и уредно уручи адресанту. 2. Да се тајна најбрижљивије чува и личних приватних писама, а не да се она одају по кафанама и другим јавним местима и по приватним домовима. 3. Да се ова наредба саопшти свим шефовима пошта а у циљу што марљивијег примања и отправљања војничке и грађанске приватне кореспонденције.”¹⁰

1918. m. 28. Temišvar
 Szeged - Bozsa Kati
 Szeged utca 12. sz. sz. sz.
 Szeged utca 12. sz. sz. sz.
 Szeged utca 12. sz. sz. sz.
 Szeged utca 12. sz. sz. sz.
 Szeged utca 12. sz. sz. sz.
 Szeged utca 12. sz. sz. sz.
 Szeged utca 12. sz. sz. sz.
 Szeged utca 12. sz. sz. sz.

Rossas
 2 FILLER 2
 10 FILLER 10
 MAGYAR KÖZPOSTA
 Magyar Posta
 Mikoske
 L. Kancs
 Rossas
 Helzben

Оригинална писма („која су путовала поштом”) са маркама српског темишварског издања, уредно жигосана поштанским жигом и жигом цензуре, ређе се налазе, јер је мало ових марака употребљено у поштанском промету, а још мање је таквих писама сачувано. зато све марке темишварских издања на поштанским документима вреде знатно више.

Српска емисија у Темишвару, по свом историјском значају, по бројним занимљивим особеностима, по тиражу, филателистички је веома интересантна и заслужује пуно уважавање. Настала у време кад се једна стара држава распала, а друге нове настале, она је и сведок тога времена. Издата је по одобрењу српске војне управе, за њену израду коришћене су мађарске марке, а употребљавана је на румунској територији. Због овог тројства она спада у филателистичко подручје, не само Југославије - посебно Србије, већ и Мађарске и Румуније.

¹⁰ Исто, сигн. 537-5/4.

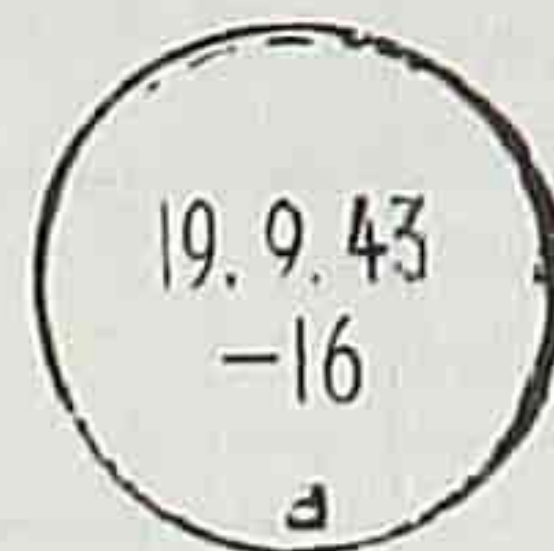
Група официра у логору Oflag VI.C.

Kriegsgefangenenpost

Correspondance des prisonniers de guerre

Postkarte Carte postale

An

Frau Ljubica Zandelović

Gebührenfrei! Franc de port!

Absender: Expéditeur:	
Vor- und Zuname: Nom et prénom	<i>Mazko Zandelović</i>
Gefangenenummer: No du prisonnier	<i>209/III-B</i>
Lager-Bezeichnung: Nom du camp	<i>siehe Rückseite voir au dos 56</i>
Deutschland (Allemagne)	

Empfangsort: Lieu de destination	<i>Jagodina</i>
Straße: Rue	<i>Janaska Rajića 9</i>
Land: Landesteil (Provinz usw.) Département	<i>Serbien</i>

Заробљеничка карта са једнокружним немим поштанским жигом и једно-
кружним жигом логорске цензуре са коњем

ПОПИС ЛОГОРА (7)

Као што смо истакли, постојало је више врста логора, међутим овде ћемо дати попис логора за војнике и подофицире /Stalag/ и официре /Oflag/.

Логори су били нумерисани римским и арапским бројевима.

Упоредним истраживањем литературе и архирских извора налазимо разлике у броју и смештају заробљеника по логорима. Стога ћемо дати целокупан попис логора са римским нумерацијама, а код арапских, даћемо попис само оних логора за које је познато да су се у њему налазили наши заробљеници.

STALAG

Redni broj	Naziv	otvoren	zatvoren	lokacija
1.-	Stalag I A	6. IX 1939.		Stablack
2.-	„ I B	8. IX 1939.		Hohenstein
3.-	„ I C	14. VIII 1941.		Heydekrug/ Memelgebiet
4.-	„ I D	1. VII 1942. XI 1942.	VIII-X 1942. III 1943.	Ebenrode Heydekrug
5.-	„ I E	1. VIII 1942. X 1942	X 1942. XI 1942.	Prostken Sudauen
6.-	„ I F	X 1942	13. X 1944	Sudauen
7.-	„ II A	1. IX 1939.	II 1945.	Neubrandenburg/M eckl.
8.-	„ II B	15. IX 1939. 21. IX 1939.	21. IX 1939. 27. I 1945.	Westfalenhof Hammerstein / in Kreis Schlochan
9.-	„ II C	28. IX 1939. 20. V 1944.	20. V 1944. V 1945.	Woldenberg Greifswald i. Pomm.
10.-	„ II D	13. IX 1939. I. 1945. radi	Stargard i. Pomm.	

11.-	..	II E	26. VIII 1939.	2. V 1945.	Schwerin / Meckl.
12.-	..	II F	12. VIII 1941.	početak 1942.	Hammerstein
13.-	..	II G	14. VIII 1941.	VII 1942.	Gross- Born/Rederitz über Jastrow
14.-	..	II H	14. VIII 1941.	?	Gross- Born/barkenbrüg- ge
15.-	..	III A	28. VIII 1939.	25. IV 1945.	Luckenwalde
16.-	..	III B	26. VIII 1939.	28. IV 1945.	Fürstenberg/Oder
17.-	..	III C	12. VI 1940.	I 1945. radi	Alt Drewitz über Küstrin
18.-	..	III D	14. VIII 1940.	I 1945. radi	Berlin- Lichterfelde
19.-	..	III E	1. II 1941.	4. VI 1942.	Kirchhain
20.-	..	IV A	26. VIII 1939. 10. IX 1939. 1. II 1941.	10. IX 1939. 1. II 1941. III 1945.	Hoyerswerda Elsterhorst Hohnstein über Bad Schandan
21.-	..	IV B	29. IX 1939	19. II 1945. radi	Mühlberg/Elbe
22.-	..	IV B/Z	8. IX 1941.	30. I 1943.	Zeithain
23.-	..	IV C	8. IV 1941.	I 1945. radi	Wistritz bei Teblitz-Schönau
24.-	..	IV D	5. VIII 1940. 1. VII 1941.	1. VII 1941. 5. IV 1945. još radi	Neuburxdorf Torgau/Elbe
25.-	.. I	V D/Z	1. VI 1942.	5. IV 1945. još radi	Annaburg
26.-	..	IV E	1. II 1941.	1. VI 1942.	Altenburg/ Thüringen

27.-	..	IV F	1. II 1941.	III 1945. još radi	Hartmannsdorf bei Chemnitz
28.-	..	IV G	1. II 1941.	I 1945. radi	Oschatz/Saschen
29.-	..	IV H	14. VIII 1941.	8. IX 1942.	Zeithain uber Riesa
30.-	..	V A	16. X 1939.	21. IV 1945.	Ludwigsburg
31.-	..	V B	28. III 1940.	I 1945. radi	Villingen/ Schwarzwald
32.-	..	V C	28. III 1940. II 1942.	II 1942. ?	Malschbach/bei Baden Baden Offenburg
33.-	..	V D	29. XI 1940	1. VI 1942.	Strassburg
34.-	..	T E	1. XII 1940	19. III 1942.	Mühlhausen
35.-	..	VI A	10. X 1939.	1. I 1945. još radi	Hemer/kreis Iserlohn
36.-	..	VI B	29. IX 1939.	13. V 1942.	Neu Versen
37.-	..	VI C	29. IX 1939.	X 1944.	Bathorn
38.-	..	VI D	21-30. IX 1939.	I 1945. još radi	Dortmund
39.-	..	VI E	15. XI 1939		Soest
40.-	..	VI F	3. X 1939.	I 1945. radi	Bocholt
41.-	..	VI F/Z	X-XI 1942.	?	Dorsten
42.-	..	VI G	17. II 1941. 15. IX 1941. 1. XII 1944.	15. IX 1941. 1. XII 1944. I 1945. radi	Bergisch- Gladbach Bonn-Duisdorf Bergeneustadt
43.-	..	VI H	28. III 1940.		Arnoldsweiler bei Düren
44.-	..	VI J	17. II 1941.	I 1945. radi	Fichtenhain

45.-	..	VI K	14. VIII 1941.	I 1945. radi	Senne/Forellkrug
46.-	..	VII A	25. IX 1939.	29. IV 1945.	Moosburg/Oberbayern
47.-	..	VII B	11. VIII 1940.	I 1945. radi	Memmingen
48.-	..	VIII A	23. IX 1939.	I 1945. radi	Moys b. Görlitz
49.-	..	VIII B	4. X 1939.	III 1945. radi	Lamsdorf
50.-	..	VIII C	4. X 1939.	I 1945. radi	Sagan
51.-	..	VIII D	5. V 1941.	16. IX 1942.	Teschen
52.-	..	VIII E	14. VIII 1941.	VI/VII 1942.	Neuhammer/Quais
53.-	..	VIII F	14. VIII 1941.	V-VI 1943.	Lamsdorf
54.-	..	IX A	26. IX 1939.	26. I 1945. radi	Ziegenhain/Kassel
55.-	..	IX B	1. XII 1939.	I 1945. radi	Wegscheide/bei Bad Orb
56.-	..	IX C	6. II 1940.	11. IV 1945.	Bad Sulza/Thüringen
57.-	..	X A	17. II 1941.	8. V 1945.	Schleswig
58.-	..	X B	17. II 1941.	29. IV 1945.	Sandbostel
59.-	..	X C	17. II 1941.	I 1945. radi	Neinburg/Weser
60.-	..	X D	14. VIII 1941. I 1942.	I 1942. VIII 1942.	Munster Wietzendorf bei Soltan
61.-	..	XI A	kraj 1939.	I 1945. radi	Altengrabow/Bez. Magdeburg
62.-	..	XI B	24. IX 1939.	I 1945. radi	Fallingbostel
63.-	..	XI C	14. VIII 1941.	10. VI 1943.	Bergen-Belsen

64.-	.. XI D	14. VIII 1941.	21. III 1942.	Oerbke/über Walsrode
65.-	.. XII A	23. I 1940.	26. IV 1941.	Limburg
66.-	.. XII B	1. IV 1940.	III-IV 1942.	Frankenthal/ Pfalz
67.-	.. XII C	1. IV 1940. 29. IX 1941. 5. XI 1941.	29. IX 1941. 5. XI 1941. 17. IV 1942.	Wiebelsheim/ über Oberwesel Konskie/G.G. Skarysko- Kamienna
68.-	.. XII D	17. II 1941. 14. X 1944.	14. X 1944. I 1945. radi	Trier-Petrisberg Waldbreitbach bei Neuwied
69.-	.. XII E	8. VII 1940. 3. XII 1940. I 1942.	3. XII 1940. 15. IX 1941. X 1942.	Frontstalag 212 Metz Zambrow/Bez. Bialystock
70.-	.. XII F	7. VIII 1940. 15. XI 1940. II-III 1941. V 1942. 25. IX - 14. XII 1944.	15. XI 1940. II-III 1941. V 1942. 25. IX 1944. I 1945. radi	Frontstalag 211 Stalag XII F Saarburg Forbach Freinsheim/ Vorderpfalz
71.-	.. XIII A	27. IX 1939.	I 1945. radi	Sulzbach- Rosenberg
72.-	.. XIII B	17. VII 1940.	I 1945. radi	Weiden
73.-	.. XIII C	11. VII 1940.	I 1945. radi	Hammelburg/ Mainz
74.-	.. XIII D	1. XI 1942.	I 1945.	Nürnberg- Langwasser
75.-	.. XVII A	30. IX 1939.	I 1945. radi	Kaiserstein bruch/bei Wien
76.-	.. XVII B	26. X 1939.	5. V 1945.	Krems- Gneixendorf

77.-	„ XVII C	26. X 1939.	29. VII 1940.	Kaufholz/ Döllersheim
78.-	„ XVII D	1. X 1941. 28. X 1941.	28. X 1941. 5. XI 1941.	Pupping Deblin/G.G.
79.-	„ XVIII A	1. III 1941.	8. V 1945.	Wolfsberg/ Kärnten
80.-	„ XVIII A/Z	?	6. IX-25. IX 1944.	Spittal/Drau
81.-	„ XVIII B	7. II 1941. 3. X 1942. 31. III 1943.	3. X 1942. 31. III 1943. ?	Spittal Wagna bei Leibnitz Puping/ Efferding
82.-	„ XVIII B/Z	1. VIII 1942.	15. XI 1942.	Marburg/Drau
83.-	„ XVIII C	VI 1941.	15. XI 1942.	Markt Pongau
84.-	„ XVIII C/Z	?	14. XII 1944. radi	Landeck/Tirol
85.-	„ XVIII D	VI 1941.	XI 1942. radi	Marburg/ Drau
86.-	„ XX A	7. XII 1939.	I 1945. radi	Thorn
87.-	„ XX B	12. XII 1939. 23. XII 1939. 1. II 1940	23. XII 1939. 1. II 1940. 24. I 1945.	Recklinghausen/ Westf. Littschen-Ma- rienwerder/ Ostpr. Marienburg/ Westpreussen
88.-	„ XX C	14. VIII 1941.	kraj VI 1942.	Thorn
89.-	„ XXI A	26. I 1940.	III-VI 1943.	Schildberg/ wartheland
90.-	„ XXI A/Z	3. VI 1940.	1. VIII 1940.	Posen
91.-	„ XXI B	5. X 1939.	28. IV 1942.	Schubin

92.-	.. XXI B/H	1. VIII 1940. 3. XII 1940. 15. X 1941.	3. XII 1940. 15. X 1941. 28. IV 1942.	Schubin Thure über Altburgund Taps/Estland
93.-	.. XXI B/Z	1. VIII 1940.	1. XI 1940.	Schokken
94.-	.. XXI C	12. VI 1940.	1. III 1943.	Wollstein
95.-	.. XXI C/Z	12. VI 1940.	21. VI 1941.	Grätz, kao ogranak.
96.-	.. XXI D	1. VIII 1940.	I 1945. radi	Posen
97.-	.. XXI E	21. VI 1941.	10. III 1942.	Grätz
98.-	.. 202	6. V 1941. 8. VII 1941.	8. VII 1941. 21. IX 1941.	Crveni Krst/Serbien Rumunija, nemačka vojna misija
99.-	.. 303	IV 1941. VIII 1941.	VIII 1941.. I 1945. radi	WK III Lillehammer/Norw egen
100.-	.. 304	8. IV 1941. 12. VIII 1941. 8. IX 1942. II-IX 1944. 1945.	14. VIII 1941. 8. IX 1942. II 1944. ? ?	Wistritz bei Teblitz Zeithain über Riesa Belgija i Severna Francuska Löwen/Belgien Italien
101.-	.. 308	8. IV 1941. 14. VIII 1941. VII 1942. I 1945.	14. VIII 1941. VII 1942. I 1945. ?	WK VIII Neuhammer Ssumy Bathorn
102.-	.. 325	VII 1941. IV 1942. VI 1942. X 1943. II 1944.	III 1942. X 1942. IX 1943. I 1944. VII 1944.	Zamosc/GG Rawa Ruska/GG Lemberg-Festung Stryj/Panzerkasern e und Flugplatz Szebnie/GG

103.-	..	326	14. VIII 1941.	I 1945. radi	Senne/Forellkrug
104.-	..	328	III 1942. I 1943. XI 1943.	XII 1942. X 1943. I 1944.	Lemberg /eventualno Stryj ?/ Drohobycz/GG Lemberg/GG
105.-	..	330	8. IV 1941. 14. VIII 1941.	14. VIII 1941. ?	WK XIII Norveška /moguće Narvik/
106.-	..	344	I 1942. IX 1943	IX 1943. I 1945	Wilna Lamsdorf
107.-	..	371	IV 1942.	XII 1944.	Stanislau/GG
108.-	..	380	III 1942. II 1943	IX 1942. kraj rata	Kamienna/GG Dombas/Norwege n ?
109.-	..	398	27. II 1943.	I 1945. radi	Pupping

OFLAG

Redni broj	naziv	otvoren	zatvoren	lokacija
1.-	Oflag II A	II 1941.	1945	Prenzlau
2.-	.. II B	II 1941.	?	Arnswalde
3.-	.. II C	21. V 1940.	21. V 1945.	Woldenberg
4.-	.. II D	II 1941.	1. I 1945. radi	Gross Born
5.-	.. II E	II 1941.	29. II 1944.	Neubrandenburg
6.-	.. III A	15. I 1941.	31. XII 1941.	Luckenwalde /britanski izvori/

7.-	..	III B	?	1. III 1941.	Tibor bei Schwibus
8.-	..	III C	1. VIII 1940. X 1942.	IX 1942. VI 43.	Lübben Hohenfels
9.-	..	IV A	XI 1939-II 1940.	?	Hohnstein/ Bad Schandau
10.-	..	IV B	14. X 1939.	II 1945. radi	Königstein/ Kreis Pirna
11.-	..	IV C	30. X 1939.	15. IV 1945.	Colditz
12.-	..	IV E	5. VI 1940.	II 1945. radi	Elsterhorst/bei Hoyerswerda
13.-	..	IV D	12. IV 1941.	31. V 1942.	Annaburg/ Kreis Torgau
14.-	..	V A	14. XII 1939.	11. II 1944. radi	Weinsberg
15.-	..	V B	28. VIII 1940.	?	Biberach/ Riss
16.-	..	V C	30. VIII 1940.	26. V 1942.	Wurzach / u zamku
17.-	..	V D	VII 1941. IV 1942. kraj 1942	IV 1942. kraj 1942. ?	Offenburg Biberach/ Riss Wurzach
18.-	..	VI A	5. VI 1940.	5/7. IV 1945.	Soest
19.-	..	VI B	9. VII 1940.	1. I 1945. radi	Dössel Bei Warburg
20.-	..	VI C	15. VII 1940.	1. I 1945. radi	Osnabrück/ Eversheide
21.-	..	VI D	II 1941.	?	Münster
22.-	..	VI E	15. XI 1939.	1. II 1942.	Dorsten
23.-	..	VII A	25/29. IX 1939.	1. I 1945. radi	Murnau

24.-	„ VII B	18. X 1939.	1. I 1945. radi	Eichstätt/Bayern
25.-	„ VII C	3. XII 1939.	28. I 1942.	Laufen
26.-	„ VII C/H	9. VII 1940. 3. I 1941.	3. I 1941. ?	Tittmoning
27.-	„ VII C/Z	25. VII 1940. 23. I 1941.	23. I 1941.	Generalski logor. Preimenovan u Oflag VII D
28.-	„ VII D	23. I 1941.	17. VI 1942.	Komanda za r. zarob. u GG
29.-	„ VII E	30. VI 1941.	XII 1942. radi	Hohenfels
30.-	„ VIII A	14. XII 1939.	11. V 1942.	Kreuzburg/ Oberschlesien
31.-	„ VIII B	15. XII 1939.	28. X 1941.	Silberberg
32.-	„ VIII C	25. V 1940.	kraj 42. radi	Juliusburg
33.-	„ VIII D	22. VII 1940.	1. X 1940.	Tost
34.-	„ VIII E	28. VII 1940.	1. VII 1942.	Johannisbrunn/ Troppau
35.-	„ VIII F	24. VII 1940.	9. VI 1944.	Wahlstatt bei Liegnitz
36.-	„ VIII G	1. VIII 1940.	22. IX 1942.	Widenau/ Sudetenland
37.-	„ VIII H	1. VIII 1940.	18. VIII 1943.	Oberlangendorf
38.-	„ VIII H/Z	II 1941.	I 1942.	Eulenburg/ Römerstadt
39.-	„ IX A	2. X 1939.	3. VI 1940.	Spangenberg
40.-	„ IX A/H 1	3. VI 1940.	1. I 1945.	Spangenberg
41.-	„ IX A/Z	3. VI 1940.	IX 1943. radi	Rothenburg/ Fulda

42.-	„ IX B	7. XI 1939.	1943.	Wilburg
43.-	„ IX C	6. XI 1939.	3. VI 1940.	Rothenburg/Fulda
44.-	„ X A	jesen 1939. III 1941.	III 1941. 17. IV 1942.	Itzehoe Sandbostel
45.-	„ X B	II 1941.	1. I 1945. radi	Nienburg/Weser
46.-	„ X C	1. VI 1940.	2. V 1945.	Lübeck
47.-	„ X D	V 1941.	23. V 1945.	Hamburg- Fischbek
48.-	„ XI A	27. VIII 1939.	9. IX 1941.	Osterrode/ Harz
49.-	„ XI B	20. IX 1939.	20. VI 1940.	Braunschweig
50.-	„ XII A	16. XI 1939.	27. V 1942.	Hadamar bei Limburg
51.-	„ XII B	IX 1941. ?	? 14. XII 1944. radi	Mainz
52.-	„ XIII A	9. VIII 1940.	29. X 1941.	Hürnberg- Langwasser sa podlogorima A i B
53.-	„ XIII B	kraj V 1941. IV 43.	IV 1943. kraj IV 1945.	Nurnberg
54.-	„ XIII C	?	?	Hammelburg /po brit. i jug. crv. krstu/
55.-	„ XIII D	23. VIII 1941.	?	?
56.-	„ XVII A	15. VI 1940.	I 1945. radi	Edelbach/post Göpfritz
57.-	„ XVIII A	16. X 1939. VI 1943.	VI 1943. IX 1944. radi	Lienz/Kärnten Wagna/Liegnitz

58.-	.. XVIII B	19. X 1939.	1. III 1941.	Wolfsberg
59.-	.. XVIII C	15. X 1939.	1. III 1941.	Spittal
60.-	.. XX A	?	?	Thorn /postojanje ?/ /po brit. i jug. crv. krstu nije formiran/
61.-	.. XXI A	5. XI 1940. ?	? 17. IV 1942.	Bobruisk Srednja Rusija
62.-	.. XXI B	18. IX 1940.	IX 1943. radi	Schubin/Altburgun d
63.-	.. XXI C	6/10. III 1942. X 1943.	IX 1943 1945. radi	Schokken Schildberg
64.-	.. XXI C/Z	X 1943.	?	Grune/Lissa
65.-	.. 8	VI-VIII 1943. IX 1943	IX 1943. ?	Frauenberg bei Lübben Wutzetz bei Friesack
66.-	.. 54	9. IV 1941. 12. IV 1941.	12. IV 1941. 31. V 1942.	WK IV Annaburg bei Torgau
67.-	.. 55	1. IV 1941. IX 1941. III 1942.	IX 1941. III 1942. 19. XII 1942.	Biberach Offenburg Biberach
68.-	.. 64	6. III 1943. 14. V 1943.	14. V 1943. 22. V 1945.	Wahlstatt/Schlesie n Schubin
69.-	.. 65	26. V 1942. 1. X 1944.	1. X 1944. 1. I 1945. radi	Wurzach i Strassburg Barkenbrügge
70.-	.. 78	30. IV 1941. 6. V 1941. VIII 1944. ?	6. V 1941. VIII 1944. ?	Grossgmain/Salzb urg Eichstätt Hohenfels Nürnberg

ПОШТА И ЦЕНЗУРА

Ради преписке заробљеници су имали на располагању дописне карте са картом за одговор и специјалне преклопне формуларе у виду коверте са одговором. На унутрашњој страни карте и коверте налазило се упутство са упозорењем како треба писати. Такође издато је и упутство за слање и паковање поштанских пакета. Пакети су били снабдевени адресом на штампаном формулару у плавој боји /намирнице/ и црвеној боји /одело/. Сва је кореспонденција била жигосана немим поштанским жиговима. Међутим, изузетно налазимо жигове „Фелдпоста“.

Према облику налазимо следеће жигове:

1. - Једнокружни,
2. - Једнокружни мостни са горњим или доњим сегментом,
3. - Једнокружни мостни са оба сегмента,
4. - Једнокружни мостни са шарафираним сегментима.
5. - Двокружни са мостом,
6. - Двокружни са тамним простором и
7. - Двокружни мостни са тамним простором.

Сем ових ручних жигова, налазимо и машинске жигове, који су сличног облика као и ручни са припадајућим правим и таласастим линијама. Цензура заробљеничке поште захтевала је знатне персоналне трошкове. Функционисала је у сваком логору по цензорима, који су били придодати логорским командама. Цензура је обухватала не само писма и карте, већ и пакете, књиге, слике итд. Сваки цензор оверавао је контролу сопственим жигом, који се разликовао од других цензора. (8)

Тако је у „Stalagu XIII B“, цензуру обављало око 100 цензора, сваки је имао свој сопствени жиг, који су по својој облику били различити. Према немачким изворима у логору су се налазили мешани заробљеници, између осталог и Југословени. Према британским изворима у логору је било 18.945 заробљеника, од тога 5730 Југословена. Свакако из овог логора жигови нису ретки. Међутим жигови из логора „Stalag I A“ су ретки, јер је према британским изворима у логору било свега 20 Југословена. Аутор их до писања овог текста није видео. Ако пођемо од тога да је сваки цензор имао свој сопствени жиг, онда долазимо до података, с обзиром на број логора и цензора, да је у употреби био велики број жигова. Међутим, за наше скупљаче су олакшавајуће околности, да треба да тражи жигове из оних логора у којима су се налазили наши заробљеници.

У састав жига улазе следећи елементи:

1. - Ознака и број логора: Stalag I A, Oflag V A,
2. - Број цензора, 1, 2, 3 итд,
3. - Потврда да је цензурирано: Geprüft, Zensiert,
4. - Често се налазе разни орнаменти и симболи: флоре и фауне, установа, предмета итд.

Према облику налазимо:

1. - Равне, кружне, овалне и оквирне са и без орнамената и
2. - Неправилних оквира са и без орнамената.

Што се тиче реткости, можемо истаћи да су жигови са натписом „Abwehr“ најређи. (9) Налазимо следеће боје: љубичаста, плаво љубичаста, црвено љубичаста, црна, црвена, зелена, плава и смеђа.

ФИЛАТЕЛИСТИЧКА РУБРИКА „ПОЛИТИКЕ” ПРЕ 20 ГОДИНА

Две врсте квалитета

У збирку се стављају само филателистички исправне марке. То значи, марка мора бити очувана о сваког физичког и хемијског оштећења слике, папира, перфорације и гумирања.

Слика и папир марке може се оштетити огреботином, прободом, преломом, зарезом и слично. Приликом неопрезног раздвајања марака једне од друге, прихватања и слагања у класере (макар и с пинцетом) лако се могу оштетити зупци: преломима и скраћењима, или се појединачно могу откинути. Гумирање се може оштетити држањем марака у променљивим климатским условима (влажан - сув ваздух и топлота - хладноћа), затим прихватањем влажним прстима и небрижним чувањем марака у неприкладном простору. Сва та оштећења су елементи за процену филателистичког квалитета марака.

Наравно, не мери се истим аршином квалитет марака новијих издања, рецимо, за издања последњих петнаест година, са претходним издањима истог временског периода. То се нарочито односи на гумирање (лепило) марака. На гумираној површини новијих издања, данас се не толерише ни отисак прста, док приговор такве врсте за марке старијих издања не може бити умесан.

Што се иде даље у прошлост, мора бити све блажи критериј, јер зуб времена чини своје, поготово на тако осетљивој материји као што је минијатурни гумирани папир. Има гумирања на којима се током времена покажу боре и бразготине услед сушења, а других опет, на којима се од утицаја влаге мења боја или показују жуте флеке.

Непоништене (као и жигосане) марке, филателисти су у временском раздобљу између два светска рата,

углавном слагали у албуме посебним лепљивим папирићима - „фалцом”, који се једним делом залепи за гумирани део марке, а другим делом за албумски лист. Стога се фалцоване, непоништене марке из тог периода, не могу сматрати оштећеним, али се зато марке без фалца из тог времена цене као натпросечне, односно квалитетније у том погледу.

Ако се иде још даље у прошлост, на класичне марке (углавном из периода до првог светског рата), као што су наше марке Србије, Црне Горе и Босне и Херцеговине, онда се могу толерисати за збирку и марке с мањим оштећењима слике, зупчања и папира. Зато се класичне, нарочито вредније марке, категоришу у слабе, добре, првокласне и луксузне комаде. Када се говори о каталожним ценама марака, мисли се увек на добре комаде.

Док се критериј филателистичког квалитета марке већ одавно искристалисало и заокружило у неписана правила, дотле питање квалитета израде збуњује већину скупљача. То питање не би се не постављало (као што се не поставља, рецимо, за таксене марке) да развој филателије није добио данашње размере. Филателија је онај фактор који тананим захтевима за техничким квалитетом марке приморава издавача и штампарије на стално усавршавање штампања, зупчења и гумирања марака.

Купцу марака у филателистичке сврхе познато је, да је новац дат за марке, скоро и поклоњен поштанској организацији, јер за купљене марке пошта није извршила никакву услугу. Зашто се онда од издавача не би захтевало, да поштанској марки, специјализованим технолошким процесом, не дода још један атрибут производног облика приме-

њене уметности, који би се могао назвати „графичком минијатуром“.

По савршеној изради марака, позната је штампарија „Хелио - Курвоазије С.А.“ у Шо де Фону (Швајцарска). Њој би се могао одати и епитет „института за израду марака“, јер се ту друге ствари и не штампају, а увођењем нових техничких и електронских уређаја, производња се стално усавршава.

Савршен квалитет израде марака, довео је до тога, да многи сакупљачи, нарочито почетници, погрешно оцењују техничку исправност марака израђених у свим другим штампаријама. То се нарочито односи на сва старија издања марака. Већина је склона, да марке и с нај-

мањим техничким грешкама оквалификује неисправним. Гумирање и перфорација су прве на удару. Новајлије у филателији почињу обично са скупљањем најновијих издања марака, па се постепено враћају до првих послератних издања. Они не улазе у проблем времена, услова и места штампања марака, него оцењују квалитет техничке исправности по изоштреном критерију, важећем за марке Курвоазијеа. Међутим, марке се морају прихватити онаквим каквим их је штампарија произвела, а ако се оне накнадно вештачки дотерују у гумирању и перфорацији, оне губе у оригиналности и баш тада постају филателистички неисправне.

Фискална филателија

Миодраг Мрђа, дипл. инж. Београд

САКУПЉАЊЕ И ПРОУЧАВАЊЕ ТАКСЕНИХ МАРАКА

Данас се у филателистичком свету под појмом „фискална филателија“ у најширем смислу, подразумева сакупљање, проучавање и каталогизирање таксених марака.

Таксене марке претстављају једно врло интересно филателистичко подручје које, у већој или мањој мери, привлачи пажњу колекционара. Ова врста марака уведена је половином прошлог века, као средство непосредног плаћања фискалних обавеза, односно такса; најчешће се радило о административним, или таксама за неке друге сврхе које се плаћају држави, односно институцијама на које је држава пренела то право. Постоји велики број различитих врста такса чији су новчани износи и начин плаћања регулисани законом, пратећим уредбама и тарифама. Таксене марке, као и све друге марке, употребљене на одговарајући начин претстављају доказ да је званично и уредно наплаћена такса.

Материјали који се појављују у току административно-финансијских, правних и других послова, као што су таксирана документа, таксене хартије (stamped paper), па и саме таксене марке, одавно су привукли пажњу филателиста, истраживача, историчара, архива, музеја и других. Интерес за ову врсту материјала, није изазван само због филателистичке вредности, већ и због његовог садржаја, података и информација који сведоче о историјским политичким, социјалним и финансијским приликама времена и простора на којима су били коришћени.

У појединим државама таксене марке су се појавиле пре поштанских и тиме раније постале предмет интересовања сакупљача марака; у већини земаља ситуација је била обрнута. Овакав редослед збивања, поред осталог, умногоме је утицао и на концепцију сакупљања марака крајем прошлог и почетком овог века. Познато је да су у великом броју случајева колекционари сакупљали сав расположиви материјал једне земље, односно да су и поштанске и таксене и све друге марке улазиле у састав једне збирке. Овакву ситуацију у филателији врло сликовито илуструје француски „L'ami des timbres” из 1891. где су хронолошки сваког месеца, у рубрици „Нова издања” заједно објављивани новитети поштанских, таксених и телеграфских марака целог света, као обавештење колекционарима за попуњавање збирки новим издањима.

Ове и многе друге чињенице, као и остала сазнања значајна за развој филателије данас користе поједини теоретичари који се баве историјом филателије и износе тезу да су и поштанске марке једна врста таксених марака. Што се тиче принципа сакупљања и проучавања таксених марака, битно је истаћи да су они скоро у свему идентични са принципима када се ради о поштанским маркама и да важе сви филателистички прихваћени квалитативно квантитативни критеријуми.

Међутим, када је у питању:

- садржај-структура материјала,
- врста марака, и
- територијални принцип коришћења

треба указати на видне разлике између поштанских и таксених марака.

Фискалне материјале, доступне колекционарима за сакупљање и проучавање могуће је груписати у три појавна облика: таксене марке, таксирана документа и таксене хартије (хартија за писање са утиснутом марком у горњем углу). За разлику од поштанских марака, које се искључиво користе у поштанске сврхе, таксене марке имају вишеструку намену, односно постоји више врста таксених марака.

За сваку врсту пре свега је карактеристично посебно ликовно решење и пратећи текст, а значајније разлике постоје још код тиража, тарифа и начина употребе. Према врстама употребе таксене марке се деле на: административне, конзуларне, трошаринске, наследне, црквене, судске, пореске и друге, као и специјалне монополске таксене марке за алкохолна пића, дуван, игре на срећу.

Једна од значајних карактеристика фискалне филателије је да се, поред таксених марака које покривају територију целе државе, појављују и локална издања чија је употреба везана за ужа подручја. Класификација таксених марака према територијалној подели различита је у свакој држави. Код нас су, на пример, у једном временском периоду постојале и биле једновремено у промету: државне, републичке (раније бановинске), општинске и градске таксене марке. Историјски гледано, прво наше подручје на коме су уведене таксене марке била је Војна Крајина, и то у периоду од 1868-1873. године. Нажалост, ове су марке биле без наших обележја, односно коришћене су тадашње мађарске таксене марке са грбом, преко којих је у виду мреже одштампан аустријски грб са двоглавим орлом, што очигледно показује претензију двојне монархије на наше територије.

Прве таксене марке Кнежевина Србија је издала 6. септембра 1881. године. Доминантно место у ликовном решењу марака заузима кнежевски, а касније краљевски грб, јер је Србија 1882. године постала краљевина. Знатно раније, 1. јула 1879. године, појавило се прво издање таксених марака у Босни и Херцеговини, а исте године као у Србији 1. јула 1881. године издала је и Црна Гора таксене марке. Каснија издања таксених марака, пратила су све историјске, политичке, државне и територијалне промене на нашим просторима, што се дешава и данас. Одмах после сецесије 1992. године Словенија, Хрватска и Македонија издале су посебне административне и судске марке.

Овакве прилике на нашим просторима за протеклих сто година утицале су на појаву великог броја најразноврснијих таксених марака. Њихов број се креће између 2.500-3.000 комада, укључујући и карактеристичне специјалитете. Слична је ситуација и у другим државама. Међутим, и поред мноштва разноврсног и интересантног филателистичког материјала, број сакупљача таксених марака у свету, па и код нас, неупоредиво је мањи од броја сакупљача поштанских марака. Без обзира на то, колекционари ових марака данас су доста добро организовани у свету, и то најчешће по секцијама /у оквиру националних савеза/, специјализованим клубовима и удружењима.

Највеће организације су моментано у Сједињеним Америчким Државама, Енглеској и Немачкој. Таксене марке су врло популарне у САД и кроз њихово удружење „American Revenue Association”, основано 1948. године, прошло је преко 3.000 редовних чланова. Везано за организовање чланства и његових организација значајно је истаћи да су пре две године таксене марке признате од стране F.I.P.-е и тиме добиле исти статус као и поштанске марке. Овај став F.I.P.-е, као и друге активности у протеклој деценији, као што су: стални развој тржишта, размена и купопродаја на специјализованим аукцијама, повећани број литературе /часописи, каталози/ и наступи на националним, међународним и светским изложбама, требало би да се огледа у повећаном интересу за таксеним маркама у будућности. Овome треба додати да данас скоро свака држава има свој каталог таксених марака, као и да се број ових каталога стално повећава и допуњује.

Почетком овог века, 1905. године појавио се први светски каталог „Catalogue de timbres fiscaux”, аутора А. Форбин-а у Паризу, који је имао своје последње издање 1915. године. У нашој филателистичкој литератури значајне су две књиге које обрађују таксене марке. То су:

- „Наше марке, биљези и целине”, Никола Рукавина, Сарајево, 1929., и
- „Fiscal stamps of Yugoslav states”, Д. Спајић и W. Ittel, Pittsburg, 1968.

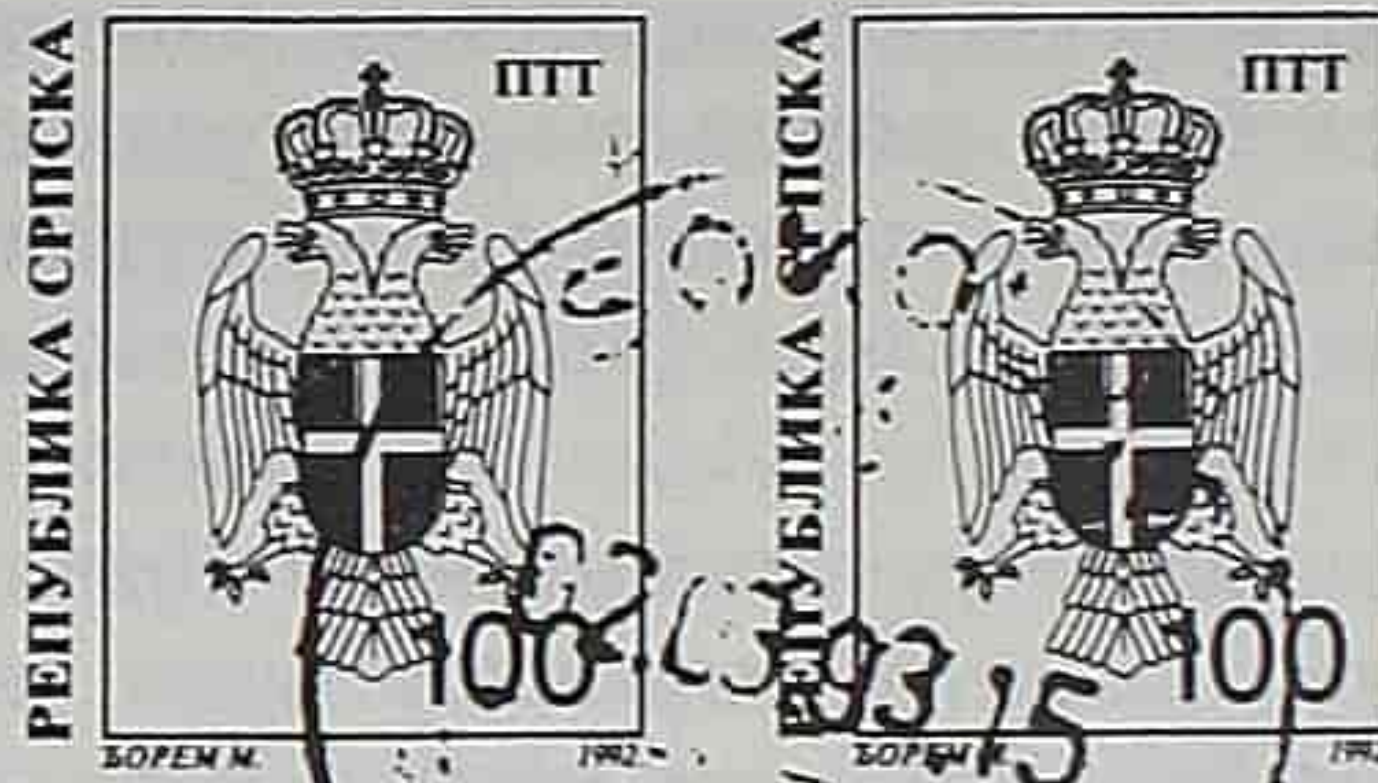
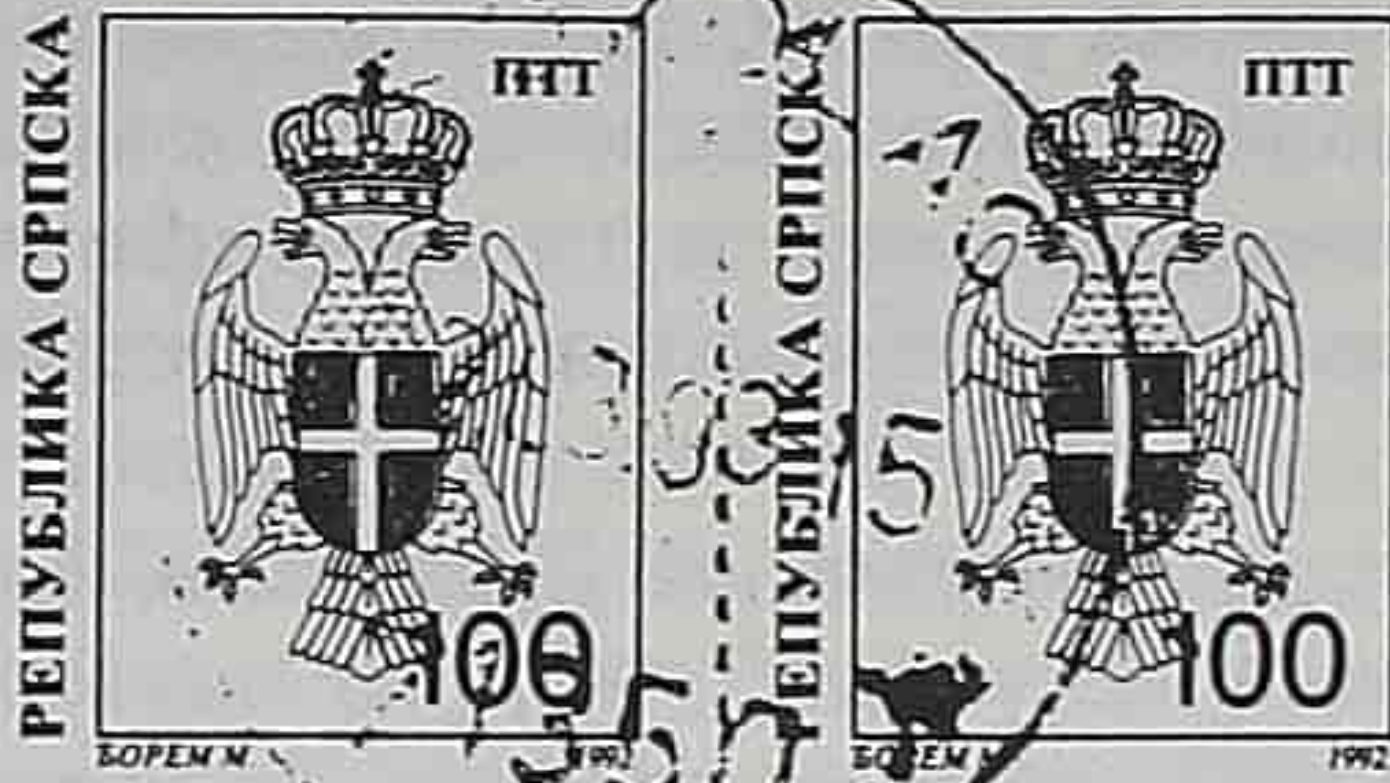
Што се тиче часописа, данас су по актуелности водећи у свету: „The American Revenuer”, „The Revenue Journal of Great Britain” и „Arbeitsgemeinschaft fiskalmarken”. Нажалост, стручни чланци и информације о нашим таксеним маркама су врло ретки, како у домаћим тако и у иностраним часописима.

У вези са напред изложеним и у духу развоја свих области светске филателије, наш Савез је дао пуну подршку сакупљању, даљем проучавању и популаризацији фискалне филателије код нас. Појачана активност на овом плану евидентна је у последњих неколико година: појавом стручних чланака о нашим таксеним маркама у домаћој и страниј литератури, делегирањем нашег представника у секцију за таксене марке при F.I.P.-и, учешћем збирки таксених марака на националним /„ЈУФИЗ”/ изложбама, излагањем таксених марака Кнежевине и Краљевине Србије на светској филателистичкој изложби „Philakorea” 94 и разматрањем предлога за формирање секције таксених марака при нашем Савезу.

**ОГЛАШАВАЈТЕ У НАШЕМ ЧАСОПИСУ.
ПРОВЕРИТЕ ЗАШТО ФИЛАТЕЛИСТИЧКА
ИНФОРМАЦИЈА ПОВЕЋАВА ВРЕДНОСТ.**

ПОШТА ИЗ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ И РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ КРАЈИНЕ

550
71350

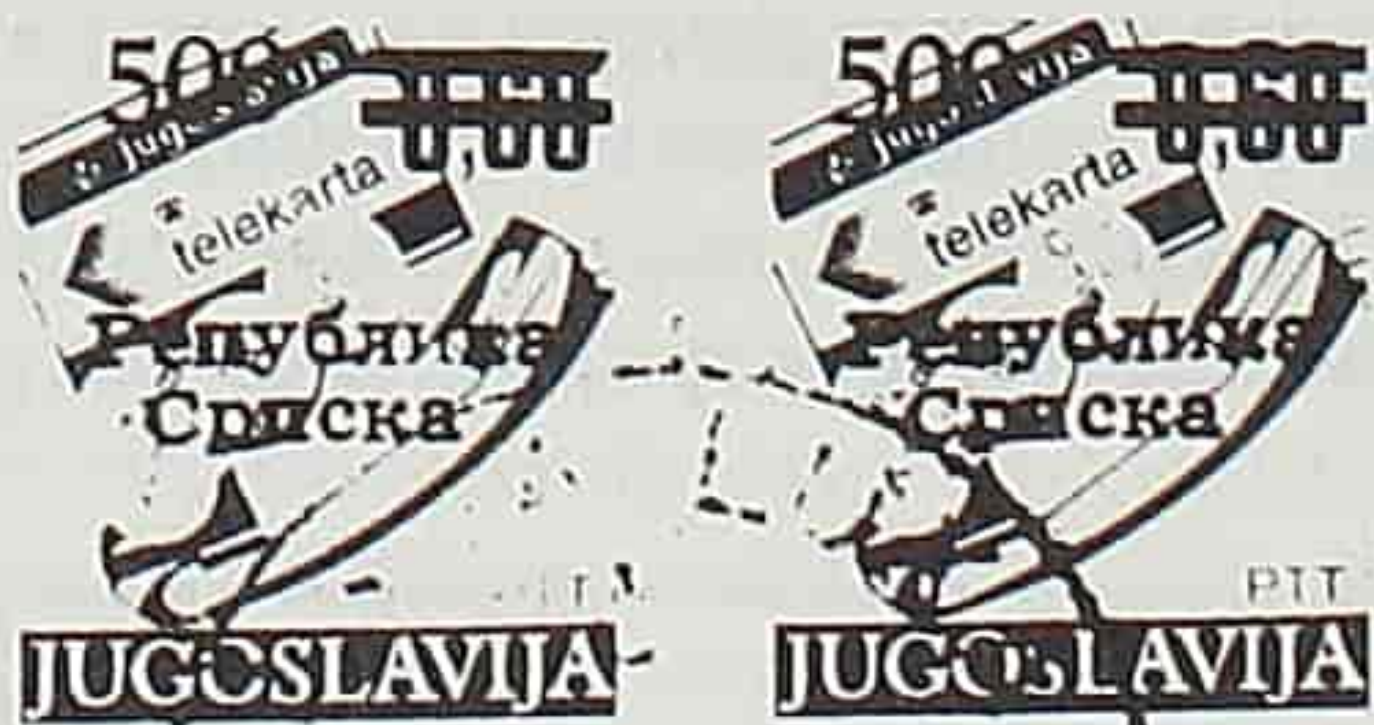
79260
13.04.94

DARD
23.04.94
54326

23.04.94
54326

11.02.94
512

13.03.97
73101

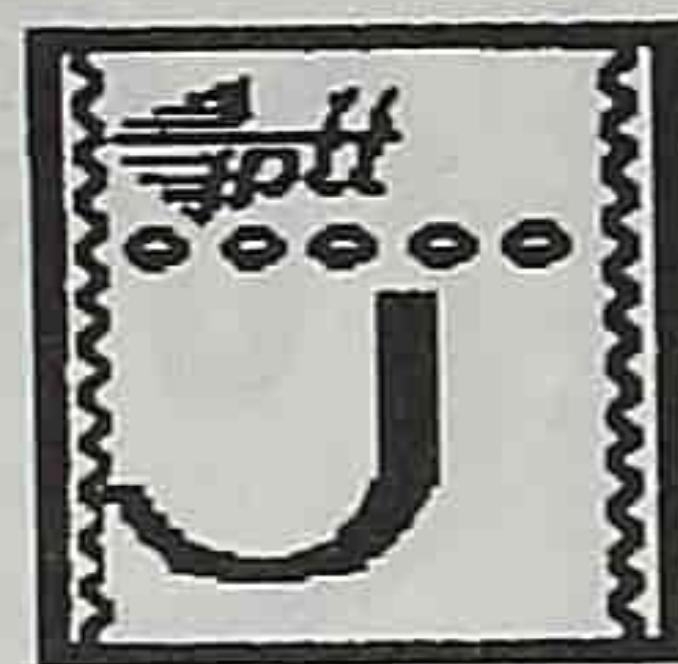
13.04.94.15
76238

UBNS

**YU
MARKA
- BROS U BROCI -
NOVI SAD
1994**

ПРОГРАМ

27. 10. 1994. ГОДИНЕ

15, 00 часова

Дочек гостију (званица) у ДД „ЛУКА НОВИ САД“.

Уручење поклона донатора и послужење

ДОМАЋИН: ДД „ЛУКА НОВИ САД“ Дир. Госп. МИЛЕНКО
МИЛИВОЈЕВИЋ

16,30 часова

Пловидба Дунавом на релацији Б. КЕЈ - РИБАРАЦ - Б. КЕЈ
ДОМАЋИН: ДД „ХЕРОЈ ПИНКИ“ Дир. Госп. АЛЕКСАНДАР
МИЛОВАНОВ

19,00 часова

Посета и обилазак СПЦ-а „ВОЈВОДИНА“

ДОМАЋИН: СПЦ „ВОЈВОДИНА“ Дир. Госп. ЖАРКО
ПУТНИК

ТУРИСТИЧКИ САВЕЗ Н. САДА Пред. Госп. СЛОБОДАН
ГОЛИК

19,30 часова

Музички део програма у организацији
РАДИО ТЕЛЕВИЗИЈЕ НОВИ САД

ГОСТИ: ЈАДРАНКА ЈОВАНОВИЋ, првакиња Београдске опере
и ЈОВАН РИСТИЋ, редитељ
Модна ревија у организацији
ДД „НОВИТЕТ“

21,30 часова

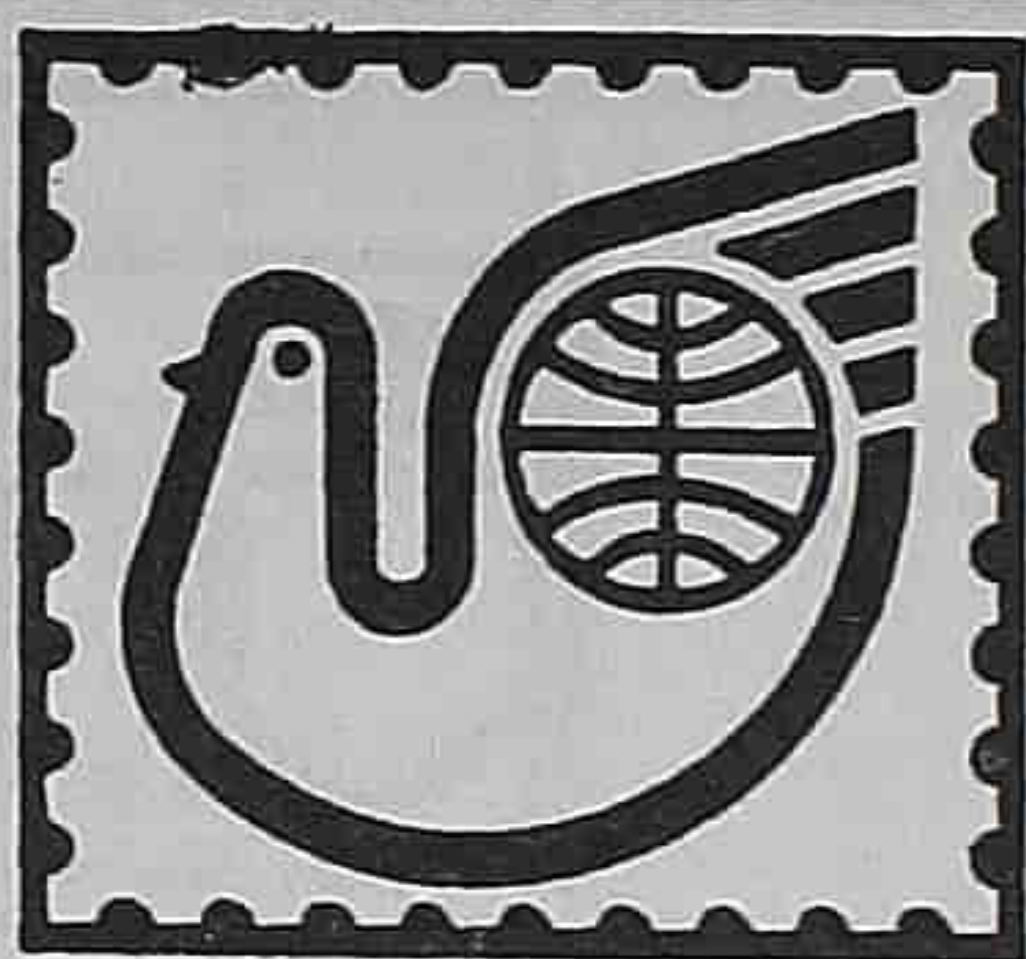
Промоција поштанских марака ДП „ЈУГОМАРКА“
Изложба слика РАДОМИРА БОЈАНИЋА, академ. сликара
Изложба макета бродова РАДОСАВА МИХАИЛОВИЋА
Изложба промотивног програма донатора.

22,00 часа

КОКТЕЛ

ДОМАЋИН: ПП „ЖАНЕТ“ ДИР. Госп. ВОЈО РАИЧЕВИЋ

**STUDIO
FILATELIJE**

„Студио Филателије” - Аукција

Први пут се ексклузивно оглашава преко специјалистичког часописа „Филателист” за продају и куповину марака, преко ове аукционе куће, а путем писмебних понуда, каталошким путем.

АДРЕСА: Београд, Маршала Бирјугова 2-4,
спрат IV, телефон: 635-630, 635-066 локал 243,
фах 635-630

ПОШТАНСКЕ МАРКЕ-НОВИТЕТИ СЛОВЕНИЈЕ • ХРВАТСКЕ • МАКЕДОНИЈИ И ОУН-а

САМО 20% ИЗНАД НОМИНАЛЕ

СРЕБРЕНКО СТОИЧИЋ, Н. Београд, Др А. Нета 78/44
Тел. 011/160-774, после 20^h

ПОШТАНСКА ШТЕДИОНИЦА

11000 Београд, 27. марта 71
Телефон: 011/639-122
Телекс: 12966 ПМ СТЕД
Телеграм: ПОШТЕДИОНИЦА
Телефакс: 011/623-586

Добро дошли – Ваш новац можете подићи у свим поштама ако штедите код Поштанске штедионице.

Текући рачун Поштанске штедионице омогућава вам плаћање Ваших рачуна у свакој прилици. Новац који Вам је послат поштом не може се изгубити, а ако Вам је послат телеграфском упутницом добијате га истог дана.

Новост у нашем пословању – ПОСТ КАРТИЦА – наша прва новчана картица, која Вам омогућава брзо, ефикасно и квалитетно безготовинско новчано плаћање у сфери трговине и услуга, као и подизање Вашег новца у свим поштама.

Страни новац са конвертибилног подручја, као и међународни поштански, банкарски и путнички (travellers) чекови мењају се бесплатно за динаре у свим већим поштама.

То смо ми...

UNION POSTALE **Berne, le 5 septembre 1994**
UNIVERSELLE

Circulaire du Bureau international

259

Croatie – Emission illégale de timbres-poste

ПОСЛЕДЊА ВЕСТ

Светски поштански савез (UPU) разаслао је поштанским управама чланицама допис са назнаком „Хрватска нелегална издања поштанских марака“.

Господин А. С. Botto de Bagros, генерални директор Светског поштанског савеза изволео је обавестити поштанску заједницу да је замољен од стране поштанске управе Хрватске да објави да издања поштанских марака са написом Република Српска Крајина нису легална јер долазе са окупиране територије Хрватске, од стране Срба, са познатим маниром којим се покушавају окупирана подручја наметнути као нове државе. При том се цитира члан 10. конвенције UPU (Вашингтон, 1989), „само администрације чланице Светског поштанског савеза могу емитовати поштанске марке за наплату поштанске тарифе“.

Непосредан повод за све ово био је трговачки оглас у једном италијанском филателистичком магазину, са репродукцијама издања поштанских марака Републике Српске Крајине и детаљним каталошким подацима. Каже се да поштанска управа Хрватске има право да декларише издања Републике Српске Крајине као нелегална те да се иста не могу користити за плаћање поштанских услуга.

Подсећамо наше читаоце да у Свету постоје слични примери, које су филателисти прихватили, поред осталог и као одраз одређеног реалног стања организације и функционисања поштанског система. Од 24. марта 1993. године, на територији Славоније, Барање и Западног Срема, услуге преноса пошиљки писама, дописница, штампе и др. наплаћују се поштанским маркама са написом Република Српска Крајина. Велики број свих објеката, кроз преписку приватних (физичких) и правних лица одаслат је на све стране. Јавно предузеће РТТ саобраћаја „Крајина“ организовало је на својој територији, у условима одвијања ратних операција, безмало, непрекидан рад поштанског система. Од формирања Владе САО Крајина (29. маја 1991.) па све до првог издања марака са написом Република Српска Крајина у употреби су биле поштанске вредноснице СР Југославије. Може се закључити, да на територији Републике Српска Крајина нису употребљаване поштанске марке Републике Хрватске. Стављање на „црну листу“ вредносница које су заиста и употребљене за наплату поштанске тарифе неће одвратити филателисте од овог подручја већ напротив, њихов интерес може бити само израженији.

САДРЖАЈ

Реч уредника	1
Александар М. Крстић: Српске поштанске линије у унутрашњем саобраћају и према иностранству, у периоду предфилателије и првих издања марака 1840-1869. година	2
Пхилакореја 94, 5 медаља југословенским филателистима	5
Именовани нови испитивачи атестатори	6
На пролеће „ЈУФИЗ VIII“	7
Измењен члан 6. Правилника о атестирању	7
Шта означавају четири оцила на грбу	7
Типична грешка у раму марке издате поводом Првог покрајинског соколског слета у Љубљани 1993. године	8
Типичне грешке на редовним маркама издања југословенске Владе у Лондону. Лик Краља Петра II и иста пригодна серија са претиском у корист Црвеног крста	9
Др Мирко Царан: Варијетет дописне карте из 1953. године	10
Зоран Бошковић: Интересантан модерни материјал	11
Проф. др Драгослав Ђукановић: Грешке на маркама са шаховским мотивима (I)	11
Зоран Бошковић: Книнско и вуковарско помоћно издање	13
Предраг Вукадин: О поштанском саобраћају у западном делу Републике Српске Крајине	15
Миленко Тодоровић: Београд кога више нема	16
Филателистички живот у Бањалуци	17
Ратомир Ј. Миленковић: После шездесет година	19
Фила рапорт	20
Војин Вишацки: Пошта ратних заробљеника и цензура (IV) од 24 до	38
Две врсте квалитета	39
Миодраг Мрђа: Сакупљање и проучавање таксених марака	40
Слободан Бајић: Марке српско-темишварског издања 1919.	(1) – (16)

"KRSTIĆ"

Prva samostalna specijalistička filatelistička radnja
Ljube Stojanovića 12
11000 Beograd
Tel./Fax 011/76-26-76

Nudimo bogat asortiman maraka i poštanske istorije svih jugoslovenskih područja po najpovoljnijim tržišnim cenama.

Odobravamo popust i plaćanje u više rata, pri većim kupovinama

RASPOLAŽEMO (između ostalog) specijalizovanim i sveobuhvatnim lagerom :

- * SRPPSKA PREFILATELIJA .....uključivši i retkosti
- * SRBIJA KLASIČNI PERIOD ..... 1866. do I rata
- * CRNA GORA ..... Kneževina i Kraljevina 1874. do I rata
- * BOSNA I HERCEGOVINA ..... klasični period do I rata
- * SHS IZDANJA..... B i H, Slovenija (verigari) i Hrvatska
- * FIUME * BARANJA* EXIL ..... i ostala lokalna izdanja
- * KRALJEVINA JUGOSLAVIJA ..... od 1921.do II rata
- * OKUPACIONA IZDANJA JUGOSLAVIJE .....do 1945.
- * SPECIJALIZOVANA OKUPACIJA ..... SRBIJE i N.D.H.
- * PROVIZORNA IZDANJA ..... JUGOSLAVIJE 1944.do 1945.
- * S.T.T. V.U.J.A .....TRST,PULA,RIJEKA i ZONA B
- * JUGOSLAVIJA 1944.do 1990. ....u svim varijantama

Naša ponuda se sastoji od nežigosanih i poništenih maraka

U BESPREKORNOM KVALITETU SA ATESTIMA KADA JE POTREBNO

Za sav kupljeni, ili nabavljeni materijal našim posredstvom, dajemo višegodišnju garanciju.

KOD NAS MOŽETE IZVRŠITI KONSULTACIJU ILI BESPLATNU PROCENU

RASPOLAŽEMO NAJŠIRIM ASORTIMANOM POŠTANSKE ISTORIJE BALKANSKIH ZEMALJA, kao i PROBAMA, GREŠKAMA U ŠTAMPI, SPECIJALITETIMA svih vrsta, FDC KOVERTIMA, CELINAMA, RAZGLEDNICAMA i LITERATUROM, posebno AMBALAŽOM i DRUGIM FILATELISTIČKIM PRIBOROM

ZA POPUNJAVANJE ASORTIMANA rado OTKUPLJUJEMO bolje marke ili pisma, (poštanske celine) kao i ZBIRKE i veće partije maraka.

TRAŽITE NAŠU OTKUPNU LISTU

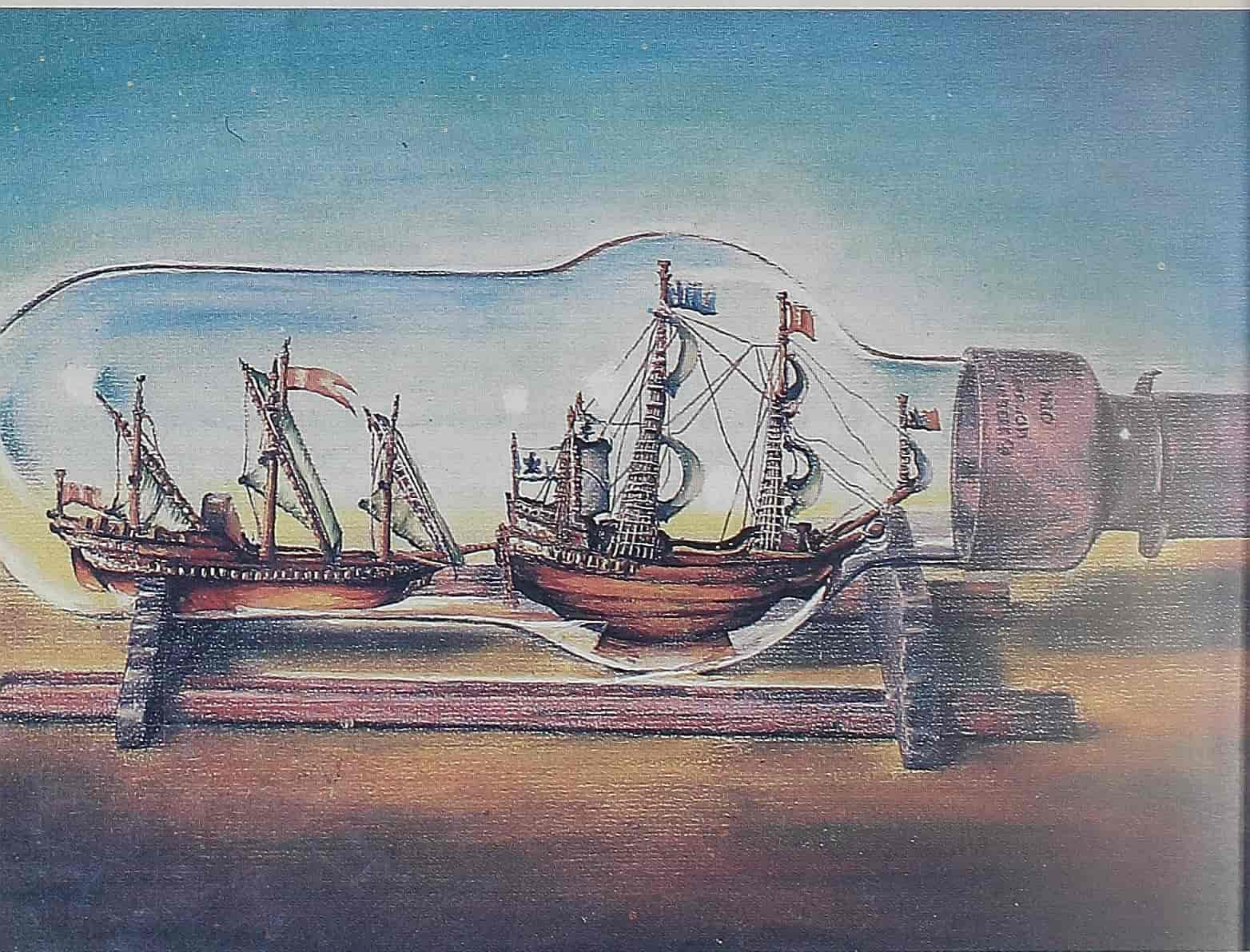
VAŠE NAJRAZNOVRŠNIJE NARUDŽBINE možete uzeti LIČNO kod nas u radnji ili naručiti POŠTOM ili TELEFAXOM

БРОД У БОЦИ

ИЗЛОЖБА И ПРОМОЦИЈА
ПРИГОДНИХ ПОШТАНСКИХ МАРКА

СПЦ „ВОЈВОДИНА“ НОВИ САД
27. ОКТОБАР 1994.

Позивамо Вас да Вашим присуством увеличате
ову манифестацију

ОРГАНИЗАТОРИ

ДД „ЛУКА“, НОВИ САД и „ЈУГОМАРКА“, Београд